

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Diplomová práce

**Analýza sociálně ekonomických aspektů života
romského etnika**

Bc. Alexandr Rokos

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Alexandr Rokos

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Analýza sociálně ekonomických aspektů života romského etnika

Název anglicky

Analysis of the socio-economic aspects of Roma ethnic group life

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat významné příčiny problémů soužití romského etnika ve většinové společnosti v regionu Šluknovského výběžku. Výsledkem řešení bude formulace návrhů a doporučení ke zlepšení stávající sociálně ekonomické situace v romských rodinách a vztahů mezi majoritní a minoritní společností.

Metodika

Podkladové údaje budou zjištěny z databází ČSÚ, z Ministerstva práce a sociálních věcí, z krajského úřadu a z terénního šetření. Kontakty na respondenty a jejich rodiny budou získávány ve spolupráci s oblastní charitou a s dalšími neziskovými organizacemi, dále spoluprací s asistenty pedagoga v místních základních školách a výzkumem v sociálně vyloučených lokalitách. Získaná data budou zpracována statistickými metodami z oblasti analýzy časových řad a závislosti kvalitativních znaků.

Harmonogram:

Studium dostupné literatury a odborných textů: 03/2017-09/2017

Předložení literární rešerše: 10/2017

Sběr dat a jejich analýza: 08/2017-01/2018

Předložení konečné podoby textu diplomové práce: 02/2018

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Romové, diskriminace, inkluze, exkluze, segregace, majorita, minorita, socioekonomické handicapy, sociální práce

Doporučené zdroje informací

- BAKALÁŘ, P. Psychologie Romů: Volné Pokračování Knihy Tabu V Sociálních Vědách. 1. vyd. Praha: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-180-8.
- FRASER, A. Cikáni. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-212-X.
- HIRT, T. et al. Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. s. 279. ISBN 80-86898-22-9.
- HÜBSCHMANNOVÁ, M., JAŘABOVÁ, Z., et. KUBÁK, V. Šaj Pes Dovakeras: Můžeme Se Domluvit. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1998. ISBN 80-244-0496-6.
- HÜBSCHMANNOVÁ, M. et. al. Romové v České republice 1945-1998. 1. vyd. Praha: Socioklub. 1999. s. 183. ISBN 80-902260-7-8.
- JAKOUBEK, M., BUDILOVÁ, L. Cikánské skupiny a jejich sociální organizace. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2009. ISBN 978-80-7325-178-9.
- JAKOUBEK, M. Romové – Konec (ne)jednoho mýtu: Tractatus culturo)mo) logicus. 1. vyd. Praha : Socioklub. 2005. ISBN 80-86140-21-0.
- NAVRÁTIL, P. Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s.223. ISBN 80-7178-741-8.
- NEČAS, C. Romové v České republice včera a dnes. 1. vyd. UP Olomouc: s. 132. 1999. ISBN 80-7067-952-2.
- PAVELČÍKOVÁ, N. Romové v českých zemích v letech 1945-1989. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Praha: 2004. ISBN 80-8621-07-3.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 19. 2. 2018

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 2. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 12. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Analýza sociálně ekonomických aspektů života romského etnika" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 03. 2018

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. Marii Prášilové, CSc. za odborné vedení, rady a čas, který mi v průběhu zpracování práce věnovala.

Analýza sociálně ekonomických aspektů života romského etnika

Souhrn

Diplomová práce je věnována analýze sociálně ekonomických aspektů života romského etnika ve Šluknovském výběžku. Praktická část je zaměřena na analýzu romských rodin formou dotazníkového průzkumu, konkrétně v obcích Rumburk, Jiříkov, Šluknov, Krásná Lípa a Varnsdorf. K analýze byla využita data z internetových portálů Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Vlády České republiky. Získané odpovědi jsou analyzovány a data jsou použita za účelem ověření výzkumných otázek. Nakonec byla navržena opatření týkající se zlepšení sociálně ekonomické situace romské menšiny ve Šluknovském výběžku. Zejména v oblasti snižování nezaměstnanosti, bydlení, vzdělávání a aktivní participace Romů na politickém a společenském životě. Závěr shrnuje a hodnotí výsledky výzkumu.

Klíčová slova: Romové, diskriminace, inkluze, exkluze, segregace, majorita, socioekonomické handicapy, sociální práce

Analysis of the socio – economic aspects of Roma ethnic group life

Summary

This diploma thesis is devoted to the analysis of the socio-economic aspects of the life of the Roma ethnic group in the Šluknov region. The practical part is focused on the analysis of Roma families in the form of a questionnaire survey, namely in the Rumburk, Jiříkov, Šluknov, Krásná Lípa and Varnsdorf. Data from the Czech Statistical Office, the Ministry of Labor and Social Affairs and the Government of the Czech Republic were used for the analysis. The answers are analyzed and the data are used to verify the research questions. Finally, measures have been proposed to improve the socio-economic situation of Romani minorities in the Šluknov region. Especially in the area of unemployment, housing, education and active participation of Roma in political and social life. The conclusion summarizes and evaluates the results of the research.

Keywords: Roma, discrimination, inclusion, exclusion, segregation, majority, socio-economic handicap, social work

1	Úvod	10
2	Cíl práce a metodika.....	12
2.1	Cíl práce.....	12
2.2	Metodika.....	12
3	Teoretická východiska	13
3.1	Historie Romů	13
3.2	Historie Romů na českém území	14
3.2.1	Romové v současnosti	16
3.2.2	Zaměstnanost Romů	16
3.2.3	Diskriminace, rasismus.....	17
3.3	Hodnoty Romů	18
3.4	Romské chování a komunikace	19
3.5	Romové, chudoba a sociální vyloučení	20
3.6	Romové a soužití s majoritní společností	21
3.6.1	Kriminalita Romů	22
3.7	Státní sociální podpora, pomoc v hmotné nouzi a Romové	24
3.8	Vzdělávání	25
3.9	Integrace Romů	27
3.9.1	Migrace do zahraničí a zpětný návrat.....	28
3.10	Legislativní rámec integrace romské menšiny	29
3.11	Programy na podporu romské integrace.....	31
4	Romové v regionu Šluknovský výběžek.....	33
	Šluknovský výběžek a události roku 2011	33
4.1	Základní sociodemografická data Šluknovského výběžku	34
4.2	Romské lokality regionu.....	35
4.3	Problematické faktory integrace romské menšiny na Šluknovsku....	38
5	Vlastní práce.....	40
5.1	Zaměstnanost a dávky hmotné nouze.....	40
5.2	Integrace Romů a ekonomické faktory.....	43
5.3	Financování romské integrace	43
5.4	Deskripce	48
5.5	Postoje představitelů obcí k problematice	63
5.6	Shrnutí výsledků šetření	68
5.7	Návrhy a doporučení	69

6	Závěr	73
	Seznam použitých zdrojů	76
7	Přílohy.....	87

1 Úvod

Problematika romského etnika je současnou majoritní společností vnímána citlivě. V každém společenském řádu bylo toto etnikum více či méně viditelné, a také dle toho více či méně vystaveno perzekuci. Citlivost tohoto tématu lze chápat jako snahu o zviditelnění této problematiky ze strany majoritní společnosti a realizaci opatření, která této menšině poskytnou stejné podmínky a možnosti na plnohodnotné uplatnění ve společnosti, jaké má majorita. Druhá strana tohoto tématu však představuje postoje většinové společnosti, která se vůči romskému etniku vymezuje většinou negativně, často spíše jednoduchou akceptací předsudků, jenž jsou s tímto etnikem dlouhodobě spjaty a stále přetrvávají.

Určité stereotypní náhledy na Romy, jejich životní styl a postoje často neberou v potaz možnost změn chování a postojů této menšiny, v souvislosti se společenskými změnami a jiným úhlem pohledu společnosti na odlišná etnika. Lze hovořit o určité „zakonzervovanosti“ názorů na tuto menšinu, přetrvávajících ještě z minulého společenského zřízení, na nemožnost změny chování a postojů tohoto etnika směrem k bezproblémovosti a nekonfliktnosti soužití s majoritní společností. Česká republika se stává více multikulturní než před rokem 1989, přesto většina názorů na Romy zůstává neměnná.

Základní snahou současné společnosti je umožnit romskému etniku bezproblémovou integraci do majoritní společnosti, ve všech oblastech života. Tento směr je prezentován vládou předloženým programem „Strategie integrace romské menšiny do roku 2020.“ Tento program je koncipován a směřován na negativní trendy tohoto etnika jako je prioritně nezaměstnanost, vzdělání a bydlení. Také ale na „...*odstraňování neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi podstatnou částí Romů a většinovou populací*...“¹

¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. 2015-02-23 [citováno 2017-06-02]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-strategii-romske-integrace-do-roku-2020-126945>

Pokud je hovořeno o integraci, je nutné tento pojem specifikovat. Akademický slovník jej definuje jako scelení, sjednocení.² Jako autentičtější k tomuto tématu je volen význam, který uvádí Procházková:

„K integraci dochází, pokud mají všichni lidé rovnoprávný sebeurčující přístup ke všem oblastem života.

Integrace vyžaduje vhodné rámcové podmínky a prostředky.

Integrace obsahuje právo na odlišnost a je nedělitelná.“³

Na romskou otázku lze nahlížet ze dvou úhlů pohledu. Ze strany majoritní společnosti a její snahy o integraci romské menšiny, a ze strany druhé, z vlastního aktivního postoje Romů k problematice integrace.

² PETRÁČKOVÁ, Věra., KRAUS, Jiří. a kol. autorů. *Akademický slovník cizích slov*, Praha: Academia, 2001. ISBN-80-200-0607-9.

³ PROCHÁZKOVÁ, L., SCHMID, T. in PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce v Rakousku* [online]. Brno, 2009. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra speciální pedagogiky, školitel prof. PhDr. Marie Vítková, CSc [cit. 2017-10-22]. Dostupné z : https://is.muni.cz/th/20097/pedf_d/Disertace_L_Prochazkova.pdf

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je socioekonomický a kulturní status romského etnika v současné české společnosti s regionálním zaměřením na Šluknovský výběžek. Práce bude analyzovat aktuální problémy romského etnika v regionu, jako je nezaměstnanost, ekonomická úroveň domácností, chudoba, sociálně vyloučené lokality, romská gheta, přístup Romů k bydlení a oblast vzdělávání. Výsledkem řešení bude formulace návrhů a doporučení ke zlepšení stávající sociálně ekonomické situace v romských rodinách a vztahů mezi majoritní a minoritní společností.

2.2 Metodika

Podkladové údaje byly zjištěny z dosažitelných databází ČSÚ z období let 2010-2017, z Ministerstva práce a sociálních věcí, z krajského úřadu a z terénního šetření. Kontakty na respondenty a jejich rodiny byly získávány ve spolupráci s oblastní charitou a s dalšími neziskovými organizacemi, dále spoluprací s asistenty pedagoga v místních základních školách a z vlastních kontaktů tazatele. Následný výběr respondentů byl realizován metodou Snowball technique. Pro sběr dat byla zvolena kvantitativní technika formou dotazníkového šetření. V práci byly použity deskriptivní a komparativní metody zkoumání, a získaná data byla zpracována statistickými metodami z oblasti analýzy časových řad a závislosti kvalitativních znaků.

3 Teoretická východiska

3.1 Historie Romů

Jak píše Cohn,⁴ většina národů má svou historii. Toto však u Romů neplatí. Romové nemají žádné vlastní záznamy a cokoliv o nich víme, je zprostředkováno jazykem. Romové patřili k původnímu obyvatelstvu Indie. Nečas⁵ uvádí, že existenční prostředky si zajišťovali, řemeslem, nebo poskytováním jedné služby. Odkázání byli na okolí a tento způsob obživy je neustále nutil k územnímu pohybu. Řemeslníci (např. kováři), prodávali své výrobky, kdežto hudebníci a kejklíři doplňovali obživu krádežemi, žebrotou a dalšími projevy příživnictví. „*Neznali písmo a neměli písemnictví, které nahrazovala ústní lidová slovesnost.*“⁶ První zprávy o pobytu Romů v Evropě by mohly být z r. 1219, kdy je přivedl král Ondřej z křižácké výpravy do Jeruzaléma.

Postupně se zprávy o nich objevují z oblasti Korfu, Peloponésu a Kypru. Během 14. století migrovali po celé západní Evropě, s výjimkou severských států. Jejich přítomnost je dokladována také v Německu, Nizozemí, Francii, Španělsku i Itálii.⁷ Postupně putovali po Skotsku, Anglii, Walesu, do severských zemí. Roku 1712 se ocitají až na Sibiři. Jejich migrace směřovala také do Afriky a Ameriky (převážně do Brazílie). V 16. a 17. století migrují z Turecka na Kypr, v 19. století z Maďarska do Itálie. Na konci 19. století do Francie. V období od 19. do 20. století pokračovali i do Kanady, USA a Austrálie. Dnes žijí Romové prakticky na celém světě.

Text z roku 1068, který napsal mnich z kláštera Iberon v Řecku se zmiňuje se o lidech zvaných athingan, pobývajících v okolí Cařihradu. Označení Cikán se nejčastěji odvozuje od athingan – atsingan. Slovo Rom vychází pravděpodobně z označení Dom, což

⁴ COHN, Werner. *Cikáni*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). s. 31. ISBN 978-80-7419-008-7.

⁵ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 10-11. ISBN 80-7067-952-2.

⁶ Tamtéž s.12

⁷ *Romové - reflexe problému: soubor textů k romské problematice*. Praha: SOFIS, 1997. s. 52-53. ISBN 80-902439-0-8.

byla kasta obyvatel v Indii.⁸ Nečas⁹ upozorňuje, že Romové se sami nazývali etnonymy, která v překladu znamenají význam člověk nebo muž.

3.2 Historie Romů na českém území

Jak uvádí Nečas,¹⁰ s expanzí osmanské říše souvisela migrace Romů do západní Evropy, přes České království většinou jen procházeli. Klima pro Romy ve Svaté říši římské na přelomu 15. 16. století nebylo příznivé (zabití romského kočovníka nebylo zločinem), v Českém království byly podmínky mírnější. Po hospodářském rozvratu během třicetileté války restrikce oproti Romům začaly nabývat na intenzitě. Josef I. nechal umístit podél cest a zemských hranic tabule se zákazem vstupu a trestem (oběšení) při jejich překročení. Karel IV. nařídil postihy za poskytování pomoci Romům, Marie Terezie nařídila vyhošťování Romů ze země. Pronásledování vyvrcholilo ve 20. letech 18. století. Spíše než etnická příslušnost, byl problémový odlišný způsob života s průvodními delikty (krádeže, žebrota, lesní a polní pych, věštění), jenž mocenský aparát nebyl schopen kontrolovat.

Výsledkem restrikcí byl v roce 1925 soupis Romů a zákon č. 117/27 Sb. o potulných Cikánech ze dne 15. 7. 1917.¹¹ Byla jim vydána tzv. Cikánská legitimace. Ta umožňovala státní správě zakázat Romům vstup na určitá místa. Nečas uvádí,¹² že toto opatření diskriminovalo především potulné a kočovné Romy, ale mohla se také aplikovat na romskou populaci jako celek. Tento zákon trval až do roku 1950, kdy byl zrušen.

O tom, jak za první republiky nahlíželo na Romy četnictvo, svědčí „Učebnice pátrací taktiky“,¹³ z roku 1935. Major Košťák zde uvádí. „*Cikáni žijí v tlupách. Táboří na*

⁸ Romové - *O Roma: tradice a současnost*. Brno: SVAN, 1999. s. 16. ISBN 80-7028-141-3.

⁹ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 14. ISBN 80-7067-952-2.

¹⁰ Tamtéž s. 17

¹¹ Romové - *O Roma: tradice a současnost*. Brno: SVAN, 1999. ISBN 80-7028-141-3.

¹² NEČAS, Ctibor. *Českoslovenští Romové v letech 1938-1945*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. s. 26. ISBN 8021009454.

¹³ RUDOLF, Košťák. *Učebnice pátrací taktiky*. [online]. 1935. [citováno 2017-05-30]. Dostupné z : <http://www.policejniveteran.cz/files/Učebnice%20pátrací%20taktiky%20-%201934.pdf>

místech, kde by nebyli hned viděni. Cikáni se živí krádežemi, podvody, žebrotou, polním a lesním pychem. Řádné zaměstnání je jen rouškou pro přístup do obydlí vesničanů.“

Horvátová¹⁴ píše, že v období nacismu se také Romové stali obětí tohoto režimu, jehož cílem byla minimalizace tohoto etnika. Cikánský způsob života byl označen za asociální a dědičný, a byly specifikovány antropologické znaky tzv. cikánské rasy, podle nichž by mohli být následně izolováni od vyhovující společnosti, tzn. do „cikánských táborů,“ kde měli čekat na tzv. konečné řešení, tedy likvidaci. Pozdějším výnosem Heinricha Himmlera byla naprostá většina Romů přemístěna do koncentračního tábora Osvětim – Březinka. Uniklo jen mizivé procento. Jak upozorňuje Nečas,¹⁵ genocidu 2. světové války přežilo maximálně 1 000 autochtonních Romů a Sintů.

Jak zmiňuje Pavelčíková,¹⁶ zákon č. 117/1927 byl v roce 1948 ke 12. 7. 1950 zrušen, a Romové byli zrovnoprávněni se všemi občany. Nové společenské podmínky, evokovaly představu změny romského etnika, ve smyslu přijmutí ideologických principů a způsobů života komunisticky orientované majority. Projevila se však neschopnost systému zvládat tuto problematiku. Především velká migrace Romů do průmyslových center ze slovenských osad a nepřipravenost sociálních a společenských podmínek, vedly k vydání zákona č. 78/1958 o zákazu kočovného způsobu života, pod trestními sankcemi.

Nečas¹⁷ v souvislosti se státní politikou uvádí, že *„Všechny koncepce poválečného řešení romské otázky zůstávaly nekomplexní: zaměřovaly se téměř výhradně na její sociální stránku, nerespektovaly stránku politickou a sociálně – psychickou a zcela ignorovaly stránku etnickou.“*

¹⁴ HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. S.l.: Společenství Romů na Moravě [u.a.], 2002. ISBN 807106615X.

¹⁵ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 81-82. ISBN 80-7067-952-2.

¹⁶ PAVELČÍKOVÁ, Nina. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. s. 133-134. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, č. 12. ISBN 80-86621-07-3. ISSN 1945-1989.

¹⁷ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 98. ISBN 80-7067-952-2.

3.2.1 Romové v současnosti

Jak popisuje Holomek,¹⁸ po roce 1989 byla snaha učinit nápravy pochybení, týkající se Romů. V rámci práce na nové Ústavě byli Romové poprvé uznáni za plnohodnotnou národnostní menšinu. Negativum vidí Holomek¹⁹ v přijetí Zákona o nabývání a pozbývání státního občanství, neboť desítky tisíc Romů, kteří přestože se již narodili v Čechách, se automaticky stali slovenskými občany. V tomto nalézá i prvotní impulzy pro exodus Romů do Kanady, Austrálie či Nový Zéland. Koncepti politiky vlády vůči příslušníkům romské národnostní menšiny předložil v roce 1998 vládě až Petr Uhl.

V roce 2004 vláda zpracovala Koncepti romské integrace.²⁰ Ta je vnímána ze tří pohledů: z perspektivy lidských práv, z perspektivy národnostní a z perspektivy sociokulturní. Koncepte do roku 2020 se zaměřuje na problematiku předcházení sociálnímu vyloučení, zachování kulturních specifíků, antidiskriminační opatření, zvýšení vzdělanosti a profesní kvalifikace, bydlení (sociální bydlení), zajištění bezpečnosti Romů, podpora rozvoje romského jazyka a kultury a bezproblémového soužití s majoritou.

3.2.2 Zaměstnanost Romů

Buchtová²¹ píše, že pro romské etnikum představují výše kvalifikace, kvalita sociálních dovedností a tedy zvyšující se nároky na trhu práce stále obtížnější možnost, jak získat zaměstnání. Většina Romů totiž absolvuje pouze základní vzdělání a značná část jej ani neukončí. Ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2015²² čísla o nezaměstnanosti Romů nejsou k dispozici, neboť příslušnost k etniku není evidována. Lze tak spíše vycházet z toho, že situace Romů se zlepšuje vzhledem k celkové nezaměstnanosti (březen

¹⁸ HOLOMEK, Karel. *Postavení Romů v současnosti*. In : *Černobílý život*. Praha: Gallery, 2000. s. 93. ISBN 80-86010-37-6.

¹⁹ Tamtéž

²⁰ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepte romské integrace 2004*. [online]. 2006-12-18 [citováno 2017-06-06]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/koncepte-romske-integrace-2004-20320/>

²¹ BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

²² VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2015*. [online]. 2016-07-07 [citováno 2017-05-29]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2015-146576/>

2017 - 3,4 %). Navrátil²³ konstatuje, že problém nízké vzdělanosti způsobuje hlavně dlouhodobou a opakovanou nezaměstnanost. Pracovní příležitosti nabízené úřadem práce jsou vzhledem k nízké úrovni vzdělanosti Romů minimálně finančně ohodnocené, a nejsou tudíž ani motivující.

3.2.3 Diskriminace, rasismus

Jak uvádí Nečas,²⁴ (období 1990-1999), Romové v tomto období pokládají za diskriminační jednak neochotu ze strany úřadů při vyřizování svých záležitostí, ale také nedostatečnou ochranu ze strany policie a justice před rasovým ponižováním a útoky extrémistických stran. Šišková²⁵ ve své publikaci hovoří o tom že, zeptáte-li se Roma jak vidí soužití s majoritou, odpoví, „diskriminace, nedostatek bytů, složité vzdělání, nezaměstnanost a obrovská byrokracie.“

Jak zmiňuje Šišková,²⁶ v souvislosti s rasovou diskriminací je nejvíce diskutovaným tématem oblast zaměstnanosti, kdy jsou Romové některými zaměstnavateli odmítáni a zástupně je používán požadavek čistého trestního rejstříku. V oblasti vzdělávání zmiňuje Šišková nepřímou diskriminaci Romů. Uvádí i oblast bydlení, kde dochází k vytěšňování Romů z „lepších lokalit“ a jejich kumulaci v místech se „špatnou adresou.“

Nečas²⁷ popisuje zejména problematiku extrémistických stran, kde jejich zástupci např. v politických novinách Republika (r. 1990) přirovnávali Romy k odpadu, který je třeba vyvést na skládku a likvidovat.

²³ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

²⁴ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 114. ISBN 80-7067-952-2.

²⁵ ŠIŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

²⁶ Tamtéž

²⁷ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 117. ISBN 80-7067-952-2.

3.3 Hodnoty Romů

Jak konstatuje Marádová,²⁸ „*Vše co vede k zachování, zmnožení a pokračování života má pro Romy vysokou hodnotu, vše co život ohrožuje nebo omezuje je vnímáno negativně.*“ Romové jsou příznační láskou k dětem, uctívají své předky a sebedůvěru odvozují spíše od rodiny než od profese, vzdělání či postavení ve společnosti. Velmi vysoko stojí na hodnotovém žebříčku Romů peníze. Budoucnost je pro Romy daleko méně důležitá, větší váhu přikládají současnosti. Často poukazovanou lhavost Marádová spojuje s jejich sníženou schopností rozlišovat realitu, vzpomínky, fantazii a sny.

Jak zmiňuje Šišková,²⁹ romské vnímání hodnot charakterizuje jedno z jejich přísloví. „*Lepší vajíčko dnes, než slepice zítra.*“ S tímto pohledem následně souvisí i vztah Romů ke vzdělání, které přináší plody až po mnoha letech.

Rodina

Jak popisuje Lázničková,³⁰ důležitým v hodnotovém žebříčku Romů byla a je příslušnost ke komunitě, širší rodině. Zde je možné opět uvést romské přísloví. „*Zle je tomu, kdo je chudý, ještě hůř tomu, kdo je sám.*“

Šišková k tomuto uvádí:³¹ „*Příslušnost k rodině má pro Roma zásadní význam. S rodinou se Rom identifikuje, stává se součástí složité struktury, přijímá její přísná pravidla, kulturní a etické normy. Postavení člena rodiny určují dva faktory: pohlaví a věk.*“

V tradiční romské rodině má prioritní postavení muž, žena je níže. Vážnost obou stoupá s věkem. Čím více má žena dětí, tím větší požívá úctu. Šišková píše,³² že role ženy představovala především starost o děti, ekonomiku a čistotu domácnosti. Výchova dětí je

²⁸ MARÁDOVÁ, Eva. *Multikulturní porozumění*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 18. ISBN 80-86991-82-2.

²⁹ ŠIŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. s. 122. ISBN 80-7178-648-9.

³⁰ LÁZNIČKOVÁ, Ilona. *Tradiční rodinné vztahy, obřady a obyčeje*. In: *Romové - O Roma: tradice a současnost*. Brno: SVAN, 1999. s.53. ISBN 80-7028-141-3

³¹ ŠIŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

³² Tamtéž s. 138-142

odlišná od majoritní společnosti. Jsou více respektována přání a pocity. U syna (nejstaršího) se předpokládá plnění mužských povinností, i podíl na výchově sourozenců. Dcera (nejstarší), především pomáhá matce v domácnosti, později se stará i o sourozence. Nejníže v hierarchii rodiny je snacha. Je žena, je mladá a je cizí. Úkolem tchýně je naučit snachu zvyklostem rodiny. Starým lidem prokazují Romové úctu a váží si jich.

Romové a náboženství

V otázce neexistence víry, s tím, že Romové nemají náboženství, uvádí Hübschmanová,³³ že v prostředí odkud pochází, mají modlitby jinou formu než u křesťanů. Stručná modlitba, mantra, znamená jednovětou formulí vyslanou k Bohu. „*Co jiného než mantry jsou přání: O Del tut te arakhel (Ochraňuj tě Pán Bůh), o Del tut te del bacht sasipen (Bůh ti dej štěstí a zdraví).*“ Také při potřebných obřadech (křest, svatba, pohřeb) se obrací na představitele církve. V souvislosti s vírou u Romů, a jejich vztahem k ní Hübschmanová³⁴ cituje. „*My Romové věříme v Boha vůbec. Gádžové věří jenom v Krista. Bůh neodpouští nikomu, zato Ježíš Kristus odpustí každému. Můžeš zabít, Kristus ti odpustí. Stačí říct faráři, co jsi provedl a už je ti odpuštěno....*“ (Ladislav Dudy-Kot'o)

3.4 Romské chování a komunikace

Šišková³⁵ uvádí u Romů obzvláště vyvinutý smysl pro poznání člověka pouhým pohledem a intuicí. Rom nemá obavy z přísnosti, pokárání či kritiky, je-li míněna upřímně. Naopak veřejné zostuzení je vnímáno jako velmi kruté, demotivuje a staví bariéru. Romové prioritně kritizují problém, nikoli člověka. Neverbální komunikace je pro Romy také velmi důležitá. Dotykem získává jistotu a pocit bezpečí. Velkou roli hraje empatie. Schopnost vnímat partnera. Pro komunikaci Romů je specifický také vysoký podíl emocí.

Hübschmanová³⁶ píše, že Češi, ale i jiné evropské národy jsou zvyklí poprosit a poděkovat. Uvádí příklad, kdy poděkovala za jídlo a odpovědí jí bylo: „*Neděkuj, neděkuj,*

³³HÜBSCHMANOVÁ, MILENA. *Romové v České republice 1945-1998*. Sešity pro sociální politiku.[online]. Praha: 1999. [citováno 2017-06-11]. Dostupné z : http://www.socioklub.cz/docs/romove_v_cr.pdf

³⁴ Tamtéž s.36

³⁵ ŠÍŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. s. 145. ISBN 80-7178-648-9.

³⁶ Tamtéž s.110

nejši u gadžů.“ Jak dále vysvětluje, kořeny tohoto pro nás nezvyklého chování sahají do Indie, tedy pravlasti Romů a vycházejí z „povinnosti“ uctít hosta jídlem, či přístřeším.

3.5 Romové, chudoba a sociální vyloučení

Výzkumu Agentury Evropské unie pro základní práva (FRA)³⁷ realizovaném v roce 2011 se věnoval tématu chudoby v romské populaci. Z 1000 respondentů je v České republice dle výsledků ohroženo chudobou 80% dotázaných. Jako faktory jsou uváděny: nedostatek odpovídajícího zaměstnání, nedostatečné vzdělání a diskriminace.

Podle Navrátila³⁸ je chudoba Romů také způsobena znevýhodněním na trhu práce a dlouhodobou závislostí na dávkách sociální péče. Ty však nezahrnují riziko nezaměstnanosti, které trvá až několik let. Jako nový fenomén spojený s chudými rodinami uvádí půjčování peněz na vysoký úrok, tzv. lichvu v rámci komunity.

Sirovátka³⁹ uvádí jako alternativu k nemožnosti uplatnění se na pracovním trhu mateřství u mladých i nezletilých dívek, a tím získání jistých sociálních dávek. Chudobu prohlubuje také nutnost běžně si půjčovat peníze. Konstatuje, že dvě třetiny Romů si alespoň občas půjčují peníze, 13 % však zcela pravidelně.

V souvislosti s dimenzí sociálního vyloučení Mareš⁴⁰ hovoří o její dvojí podobě. Koncentrace vyloučených – tzn. v souvislosti s kriminalitou, špatným životním prostředím, nedostatečnou infrastrukturou atd. „*Lidé takto koncentrovaní jsou vázáni na (často nevýhodný) lokální trh práce, vymykají se sociální kontrole, ztrácejí vzory jednání většinové společnosti.*“

³⁷ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS: *Chudoba a nezaměstnanost: situace Romů v jedenácti členských státech EU*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2016. ISBN 978-92-9491-209-1.

³⁸ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

³⁹ SIROVÁTKA, Tomáš. *Exkluze Romů na trhu práce a šance na jejich inkluzi*. Sociální studia [online]. 2010, č. 10, s. 12-33. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305104512.pdf>

⁴⁰ MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. VÚPSV [online]. 2006 [citováno 2017-06-05]. Dostupné z : http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_193.pdf

Vyloučení určitých území v důsledku jejich charakteristik – zde je sociální vyloučení kolektivní záležitostí. Deprivace, již jsou vystaveni, je spíše nedostatečností zdrojů komunity. Tzn. například špatná kvalita škol, nedostupnost lékařské péče, špatná veřejná doprava. Sociálně vylučovaní jsou často do těchto území vytlačováni a původní obyvatelstvo (hlavní proud společnosti) z něho odchází.

K otázce etnického a sociálního vytěšňování a tvorbě ghett podotýká Víšek,⁴¹ že ghetto je specifické vlastní izolací a lidé se zde cítí odsunutí a bez pomoci. Většina obyvatel nechce Roma za souseda, faktorem je i snaha měst o zhodnocení bytového fondu, tzn. vyměnit chudé za bohaté a měnit tak sociální složení čtvrti.

Téma sociálně vyloučených lokalit (SVL) bylo předmětem výzkumu agentury GAC v roce 2015.⁴² Dle výsledků průzkumu se SVL stále více přesouvají do malých obcí za nižšími náklady na bydlení. V SVL převládají Romové, ale přibývá i neromské obyvatelstvo. Výzkum potvrdil to, s čím se SVL potýkají: Zhoršující se stav domů a bytů, vznik SVmikrolokalit (rodinné domy pro jednu rodinu, malé ubytovny), nárůst výdajů na pomoc v hmotné nouzi, na příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Problémem je i častá migrace obyvatel ze SVL (někteří jedinci mění bydliště až čtyřikrát za rok), ale i stav bydlení. Z ekonomických důvodů nejsou obyvatelé SVL schopni získat byt na otevřeném trhu a mají tedy malou šanci odstěhovat se mimo SVL.

3.6 Romové a soužití s majoritní společností

Romská menšina konstatuje Šišková,⁴³ má v soužití s majoritní společností tradičně mnoho problémů. Je jí vytýkána hlučnost, negativní sousedské vztahy, nečestné jednání, sklony k agresivitě i špatná pracovní morálka. Romové oproti tomu vnímají ze strany Čechů nadřazenost, vypočítavost, citový chlad a také xenofobii a rasismus. Část

⁴¹ VÍŠEK, Petr. *Vytěšňování romských komunit*. migraceonline.cz [online]. 2006 [citováno 2017-06-05]. Dostupné z : <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/antidiskriminacni-vzdelavani-a-verejna-sprava-v-cr-prirucka-pro-zamestnance-verejne-spravy>

⁴² GAC. IVAN GABAL ANALYSIS & CONSULTING. *Analýza sociálně vyloučených lokalit*. [online]. 2015-05 [citováno 2017-06-05]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/aktualni-zakazky>

⁴³ ŠÍŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

české společnosti doposud vnímá Romy jako přistěhovalce, kteří zde pouze parazitují na sociálním systému. Z výzkumu o soužití Romů a majoritní společnosti například vyplynulo,⁴⁴ že konflikty se sousedy mají ze strany majority ti, kteří bydlí s Romy v jednom domě. U Romů tento faktor nehraje roli. Tato nespokojenost pramení z odlišného způsobu života, který je pro majoritní společnost těžko akceptovatelný a obtěžuje je, ale také s postoji zakotvenými v předsudcích. Dle zjištění Centra pro výzkum veřejného mínění⁴⁵ je soužití Romů a majority více než třemi čtvrtinami respondentů vnímáno jako problematické.

Ve výzkumu Střediska empirických výzkumů (STEM) z března roku 2016 odpovídali respondenti na dotaz: „*Jak byste nesl (a), kdybyste měl (a) za souseda.*“ Dle zjištění by pouze 15 % českých občanů přijalo bez problémů za sousedy Romy, čtvrtině by to nebylo příjemné, čtvrtina by to nesla těžce a více než třetina lidí (35 %) to považuje za zcela nepřijatelné.⁴⁶

3.6.1 Kriminalita Romů

Večerka⁴⁷ v souvislosti s kriminalitou Romů poukazuje na to, že Romové nejsou o nic méně ani více disponováni k trestné činnosti či jiným sociálně patologickým jevům než majoritní společnost. V devadesátých letech (kdy byly ještě dostupné údaje), se podíl Romů na celkové kriminalitě pohyboval okolo 16%.

Večeřa⁴⁸ v této souvislosti uvádí, že „*některé trestné činy se už dnes stávají doménou romských delikventů, např. podle posledních údajů městské policie v Brně se Romové podílejí až na 95% kapesních krádeží a 80% loupežných přepadení. Na prostituci*

⁴⁴ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

⁴⁵ CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ: *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – červen 2016*. [online]. 2016-1-27 [citováno 2017-5-17]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/vyhledavani?q=romové+a+soužití+s+nimi+očima+veřejnosti+2016>

⁴⁶ STEM. Ústav empirických výzkumů: *Jaký je vztah občanů ČR k různým národům a etnikům*. [online]. 2016-03 [citováno 2017-5-17]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/jaky-je-vztah-obcanu-cr-k-ruznym-narodum-a-etnikum/>

⁴⁷ VEČERKA, Kazimír. *Romové a sociální patologie. Romové v České republice 1945-1998*. Sešity pro sociální politiku. [online]. Praha: 1999. [citováno 2017-06-01]. Dostupné z: http://www.socioklub.cz/docs/romove_v_cr.pdf

⁴⁸ VEČEŘA, M., *Romové - stále se vracející téma*, in: Kratochvíl, V.: *Trestněprávní reforma v České republice*, sborník příspěvků z mezinárodního semináře, Masarykova universita, Brno 1994

a na ni se nabalující trestné činnosti (kuplířství, loupežná přepadení apod.) se pak podílejí Romové dle odhadu cca z 60 %.“

Jakoubek⁴⁹ ve své studii popisuje čtyři pravděpodobné kořeny romské kriminality:

- Tradiční romská kultura: Nositelem romské kultury je rodina, na osoby za hranicemi komunity se pravidla „neokradeš“, „nepodvedeš“, „nebudeš lhát“ nevztahují. Etické normy platí pouze pro příbuzné.
- Kultura chudoby: Romové spoléhají na sociální dávky, ty nejsou adekvátní jejich potřebám, tzn., doplňují si svou ekonomickou úroveň často nelegálními aktivitami.
- Anomie: Cíle a nelegitimní prostředky. Obyvatelé romských ghett jsou dlouhodobě neúspěšní v získávání společensky ceněných statků, tzn., upustí od regulovaných způsobů jejich dosahování (získávání zaměstnání) rezignují, a zvolí účinnější cestu. Pro realizaci jejich aspirací je tak nejdůležitějším kritériem účinnost postupu.
- Etiketizace: V této souvislosti Jakoubek zmiňuje to, že *„je-li určitá osoba či skupina označena (stigmatizována) jako kriminální (a majoritní společnost pak k takové osobě či skupině jako ke kriminální přistupuje), může takové označení působit jako „návod ke kriminálnímu jednání,“ tedy k následnému setrvání v sociální roli právě tímto označením získané.*“⁵⁰

Jak konstatuje Šišková,⁵¹ problematickou se však stále více stává vysoký podíl romské mládeže na kriminalitě osob do 15 let věku, a kriminalitě mladistvých (tj. od 15 do 18 let). Příčinu vysokého procenta dětských pachatelů vidí Šišková v nepostižitelnosti (nejsou trestně odpovědné), čehož někteří Romové využívají. Závažným problémem násilné kriminality Romů jsou pak loupeže, kdy každá čtvrtá stíhaná osoba byla romského

⁴⁹ JAKOUBEK, Marek. *Romská kriminalita – specifika, příčiny, souvislosti*. Anthropologia Integra 2012, roč. 3. č. 1. [online]. 2012. [citováno 2017-06-01]. Dostupné z : https://journals.muni.cz/anthropologia_integra/article/view/2198/1796

⁵⁰ BARRAT 1995 in JAKOUBEK, Marek. *Romská kriminalita – specifika, příčiny, souvislosti*. Anthropologia Integra 2012, roč. 3. č. 1. [online]. 2012. [citováno 2017-06-01]. Dostupné z : https://journals.muni.cz/anthropologia_integra/article/view/2198/1796

⁵¹ ŠIŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

původu. Jak však uvádí Večerka,⁵² Romové mají dvojí hodnocení asociálních jevů: vůči Romům a vůči majoritě. Toto nesolidní jednání namířené proti neromům je dokonce schvalováno, často kryto a schopnost oklamat neroma se cení.

3.7 Státní sociální podpora, pomoc v hmotné nouzi a Romové

Státní sociální podpora je upravena zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů.⁵³ Jsou poskytovány tyto dávky: přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné. Přídavek na dítě je poskytován rodinám s příjmem do 2,7 násobku životního minima dle věku dítěte od 500 Kč do 1 000 Kč. Rodičovský příspěvek náleží v základní částce 220 tisíc Kč rodiči, který osobně a celodenně o nejmladší dítě v rodině (nejdéle do 4 let věku) pečuje. Příspěvek na bydlení je poskytován osobám, jejichž 30 % příjmu nepostačuje k pokrytí nákladů na bydlení. Porodné může nárokovat rodina s příjmem nižším než 2,7 násobek životního minima a činí 13 tisíc Kč na první a 10 tis. Kč na druhé dítě. Pohřebné ve výši 5 tisíc Kč obdrží osoba, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, jež byla rodičem nezaopatřeného dítěte.

System pomoci v hmotné nouzi je upravován zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Zákonem je specifikována osoba v hmotné nouzi jako „*Osoba či rodina, která nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit (uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo využitím majetku) a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.*“⁵⁴

⁵² VEČERKA, Kazimír. *Romové a sociální patologie. Romové v České republice 1945-1998*. Sešity pro sociální politiku.[online]. Praha: 1999. [citováno 2017-06-01]. Dostupné z : http://www.socioklub.cz/docs/romove_v_cr.pdf

⁵³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Státní a sociální podpora*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/2>

⁵⁴ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/5>

Dávky pomoci v hmotné nouzi představují: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc. Příspěvek na živobytí vzniká osobě, jejíž příjem nedosahuje po odečtení přiměřených nákladů na bydlení částky na živobytí. Ta se odvíjí od částek existenčního a životního minima. Doplatek na bydlení je poskytován v případě, kde nestačí vlastní příjmy osoby, či rodiny, včetně příspěvku na bydlení. Mimořádná okamžitá pomoc je poskytována osobám, které se ocitnou v situacích, které je nutno bezodkladně řešit (zákon stanoví šest situací). Například případ živelné pohromy, ohrožení vážnou újmou na zdraví, či ohrožení sociálním vyloučením.⁵⁵

Z výsledku výzkumu realizovaného Navrátil⁵⁶ se téměř polovina dotazovaných Romů označila za příjemce dávek. Jako neadekvátní předsudek majority zmiňuje vysokou míru porodnosti Romů, jako možnost, jak získat přídavky na dítě.

Sirovátka⁵⁷ oproti tomuto uvádí, že u mladé generace Romů se mateřství u mladých a nezletilých dívek jeví být alternativou k nejistému uplatnění na trhu práce a strategii k získání jistých sociálních dávek.

Nečas⁵⁸ k systému sociálního zabezpečení konstatuje, že státem poskytované přídavky na děti, příspěvky na bydlení a další dávky, se staly se pro mnohé Romy jedním z legitimních zdrojů obživy.“

3.8 Vzdělávání

Neuspokojivý stav vzdělání současné romské populace konstatuje Šotolová,⁵⁹ má nepříznivé důsledky v oblasti sociální, ekonomické i kulturní a vyvolává značné problémy

⁵⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/5>

⁵⁶ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

⁵⁷ SIROVÁTKA, Tomáš. *Exkluze Romů na trhu práce a šance na jejich inkluzi*. Sociální studia [online]. 2010, č. 10, s. 13. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305104512.pdf>

⁵⁸ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 98. ISBN 80-7067-952-2.

⁵⁹ ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Vyd. 4., V nakl. Karolinum 2., rozš. a upr. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1909-5.

z hlediska národnostního porozumění. Hlavní příčiny školní neúspěšnosti romských dětí dle Šotolové (2011) jsou:

- odlišný jazykový vývoj,
- odlišná kvalita plnění funkce rodinné výchovy,
- u některých Romů nedocenění významu vzdělání,
- nedostatečná příprava na školu,
- nižší informovanost části dětí vyplývající ze sociální izolovanosti mnohých rodin,
- nedostatečná připravenost učitelů pro práci s minoritami.

Systémová opatření týkající se problematiky vzdělávání jsou ukotvena v akčním plánu Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016- 2020.⁶⁰ Jeho cílem je mimo jiné, zvýšení podílu dětí ze sociálně vyloučených lokalit účastnících se předškolního vzdělávání od 3 let věku, poskytování podpůrných opatření dětem ze sociálně vyloučených lokalit, a zvýšení podílu žáků z území s výskytem sociálně vyloučených lokalit inkluzivně vzdělávaných v základních školách hlavního vzdělávacího proudu.

Oblast vzdělávání reflektuje také na problematiku dospělých osob pocházejících ze sociálně vyloučených lokalit (většinou tedy Romů). Ti mohou formou rekvalifikačních kurzů získat novou kvalifikaci.⁶¹

K tématu inkluze se vyjadřují Učitelské noviny v článku J. Pilaře⁶², předsedy Asociace speciálních pedagogů. Ten komentuje myšlenku inkluze jako vhodný směr, ale považuje za nesprávné vzdělávat všechny žáky bez ohledu na jejich intelektové schopnosti v jedné třídě. Dle něho bude inkluze ohrožena úroveň vzdělávání nejen intaktních žáků, ale paradoxně i žáků romských, kvůli kterým je tato lavina spuštěna.

⁶⁰ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016-2020*. [online]. 2016-07. [citováno 2017-06-09]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucení/>

⁶¹ Tamtéž s.72

⁶² UČITELSKÉ NOVINY. *Inkluze pomůže jen někomu*. [online]. 2016-03-21 [citováno 2017-06-09]. Dostupné z : <http://www.ucitelskenoviny.cz/?hledej&clanek=855&hledal=inkluze>

3.9 Integrace Romů

Navrátil⁶³ hovoří o integraci, což představuje „*takovou formu adaptace, při níž menšinová skupina považuje kontakt s dominantní skupinou za významný a potřebný.*“ Současně si však uchovávají svou kulturu. Z výsledků svého výzkumu Navrátil prezentuje, že nejdůležitější pro Romy je rodina, pak zdraví, (práce obsadila páté místo). Na dotaz jakou školu jako ideální model by preferovaly, odpovědělo 72,4 % polovinu romské děti a polovinu děti majority. Jako cestu k oboustranně spokojenému soužití vidí „*vzájemné porozumění*“ (95,8 %). 80,4 % na dotaz zda by měli žít rozptýleně, odpovědělo pozitivně. V oblasti politické převládala vůči společenským institucím vysoká nedůvěra.

Mareš⁶⁴ ve výzkumu, jenž se věnoval také oblasti sociálního začleňování, uvádí mechanismy, vhodné pro zlepšení této situace. Mimo jiné: podporu vzdělávání, práce s dětmi, rozvíjení komunikace mezi Romy a neromy, práce s rodiči při prevenci proti vyčleňování romských dětí a také odstranění sociálních výhod jako pobídka k práci.

Oblast integrace Romů je specifikována v programu vlády Strategie romské integrace do roku 2020.⁶⁵ Mezi důležité oblasti patří zejména: Podpora jazyka a kultury Romů, vytváření rovných příležitostí v oblasti vzdělání na všech úrovních, odstranění segregace romských žáků a jejich inkluze do hlavního vzdělávacího proudu. U dospělých podpora vzdělávání a celoživotního učení. Důležitý prvek představuje podpora nediskriminačního přístupu k bydlení a ochrana před diskriminací Romů celkově.

Jak konstatuje Šišková,⁶⁶ integrace Romů do majoritní společnosti je spojena s problematikou vytlačení zaměstnanců s nízkou kvalifikací z pracovního trhu, především

⁶³ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

⁶⁴ MAREŠ, Petr., HORÁKOVÁ, Markéta., RÁKOCZYOVÁ, Miroslava. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. Praha : VÚPSV, v.v.i. 2008. 77 s. ISBN 978-80-7416-017-1.

⁶⁵ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. 2015-02-23 [citováno 2017-06-02]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-strategii-romske-integrace-do-roku-2020-126945>

⁶⁶ ŠIŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

Romů. Trh s byty přispěl ke koncentraci chudého romského obyvatelstva do okrajových částí měst, a nezaměstnanost vedla k závislosti na sociálních dávkách.

Dle Nečase,⁶⁷ Romové přistupují laxně k dodržování zákonů a obecně dodržovaným normám. Možnost zlepšení situace vidí ve spolupráci státní správy, místních samospráv a zástupců proromských aktivit.

3.9.1 Migrace do zahraničí a zpětný návrat

Jak uvádí Uherek,⁶⁸ „*Zahraniční migrace Romů má jednoznačně inovační charakter a jejím cílem je zlepšit ekonomické a sociální postavení migrantů.*“ Formy migrace mají velmi mnoho diverzifikovaných forem. Možnost využití ekonomicky silnějšího prostředí k obchodním aktivitám, nebo je migrace spíše nouzovým řešením zabraňujícím pádu na sociální dno, případně zamezení fyzického ohrožení jednotlivce, či skupiny. Účel migrace však bývá často nenaplněn, vzhledem k tomu, že se Romové v cílové zemi stávají společenskou vrstvou, která nemá dostatečné podmínky a často i předpoklady ke společenskému vzestupu.

Téma migrace realizoval také výzkum agentury GAC⁶⁹ v roce 2000 v lokacích Ústeckého kraje, v Praze a na Ostravsku. Jako spouštěcí identifikátory respondenti většinou uváděli nezaměstnanost, špatné podmínky bydlení, obavy o bezpečnost (rasismus) a růst životních nákladů. Mezi vyhledávanými cílovými zeměmi byly uváděny zejména Belgie, Velká Británie, Holandsko, Kanada, Francie, Nový Zéland. Z výsledků vyplynulo, že vysoký je podíl opakované migrace a „*Emigrace, její obtíže a průvodní sociální a kulturní nároky zřejmě pro romské rodiny nepředstavují takovou traumatizující zátěž jako pro ostatní. Romové nadále zřejmě disponují historickými tradicemi migrace a změn místa kde žijí.*“

⁶⁷ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 98. ISBN 80-7067-952-2.

⁶⁸ UHEREK, Zdeněk. *Sociální vzestup a romské migrace*. In: SOCIOKLUB. *Analýzy sociálně ekonomické situace romské populace v české republice s návrhy na opatření*. [online]. Praha: 2003 [citováno 2017-06-11]. Dostupné z : <http://www.ncss.cz/files/finalni-zpravagrafiko.pdf>

⁶⁹ GAC. IVAN GABAL ANALYSIS & CONSULTING. *Analýza migračního klimatu a migračních tendencí do západoevropských zemí v romských komunitách ve vybraných městech ČR*. [online]. 2000-05 [citováno 2017-06-11]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-1994-2004>

Opětovný návrat do země původu pak může často znamenat ještě horší situaci než před odchodem, neboť již v původní lokalitě nemají kde bydlet (pokud prodali byty), mají zastaveny sociální dávky atd. V případě návratu do České republiky je také uváděn názor, že děti pobytem v zahraničí ztrácejí kontext se vzděláváním. V romském tisku (Romano kurko), bylo hovořeno o tom, že některé děti se z migrace vrátily tak zanedbané, jakoby nechodily do žádné školy.⁷⁰ V článku J. Horáčka⁷¹ jsou prezentovány zkušenosti pedagogů školy v Obrnicích s dětmi, které se vrátili z dlouhodobého pobytu v Anglii. Problémem je nedostatečná znalost mateřského jazyka, i jazyka anglického. Jak uvádí ředitelka školy, jejich schopnost zvládat učivo je o jednu, či dvě třídy menší oproti věku. Do mateřské školy zde navrátilci z Anglie přihlásili deset dětí, ale polovina neměla dle zákona povinné očkování a nemohly být tedy přijaty.

3.10 Legislativní rámec integrace romské menšiny

Česká republika jako člen Evropské unie ve vztahu k menšinám respektuje Chartu základních práv Evropské unie, kde mimo jiné článek 21 zakazuje diskriminaci z důvodu příslušnosti k národu, národnosti menšině, etnické či rasové skupině. S tímto souvisí i Prováděcí směrnice 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

Následně také zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Základní ustanovení týkající se příslušníků národnostních menšin představuje zákon č. 273/2001 Sb., zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, dále také zákon č. 29/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů,

⁷⁰ UHEREK, Zdeněk. *Sociální vzestup a romské migrace*. In: *SOCIOKLUB. Analýzy sociálně ekonomické situace romské populace v české republice s návrhy na opatření*. [online]. Praha: 2003 [citováno 2017-06-11]. Dostupné z : <http://www.ncss.cz/files/finalni-zpravagrafiko.pdf>

⁷¹ IDNES.CZ. *Děti navrátilců z Anglie neumí česky ani anglicky*. [online]. 2015-10-15 [citováno 2018-02-16]. Dostupné z : https://usti.idnes.cz/obrnice-problemy-romskych-deti-ve-skole-po-navratu-z-anglie-p48-/usti-zpravy.aspx?c=A151015_145821_usti-zpravy_alh

zákon č. 128/2000 Sb., o obcích ve znění pozdějších předpisů, Nařízení vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin a také Evropská charta regionálních či menšinových jazyků.⁷²

Na základě usnesení vlády České republiky č. 8 byla dne 23. ledna 2008 vytvořena Agentura pro sociální začleňování, jako nástroj vlády pro zajištění podpory v procesu sociálního začleňování v romských lokalitách.⁷³

Problematika romské menšiny je na vládní úrovni reprezentována Radou vlády pro záležitosti romské menšiny. Byla zřízena usnesením vlády ze dne 17. září 1997 č. 581 o zřízení meziresortní komise pro záležitosti romské komunity.⁷⁴

Radou vlády pro záležitosti romské menšiny byla schválena 1. 11. 2016 Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám. Tato metodika je platná pro města, obce a svazky obcí, které přistoupí ke spolupráci s Agenturou v rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám po 1. 11. 2016.⁷⁵

Na základě návrhu Výboru pro spolupráci se samosprávami (Rady vlády pro záležitosti romské menšiny), byla 29. 4. 2015 zřízena skupina krajských koordinátorů pro romské záležitosti. Tuto funkci pak zřizují krajské úřady na základě ustanovení §67 odst. 1 písm. f) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích v rámci pomoci integrace příslušníků romské

⁷² VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. 2015-02-23 [citováno 2017-12-02]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiridienstbier/aktualne/vlada-schvalila-strategii-romske-integrace-do-roku-2020-126945>

⁷³ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Dokumenty*. [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/o-agenture>

⁷⁴ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rada vlády pro záležitosti romské menšiny*. [online]. 2014-05 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Statut_Rady_romska-mensina_2014_12_11.pdf

⁷⁵ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám*. [online]. 2015-01-19 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/KPSVL>

komunity do společnosti.⁷⁶ Důležitá změna pro úspěšnou integraci romských dětí je představována novelou školského zákona (č. 178/2016 Sb.), která zavádí bezplatný povinný rok předškolního vzdělávání před zahájením školní docházky.⁷⁷

3.11 Programy na podporu romské integrace

Klíčový dokument vlády týkající se romské menšiny představuje Strategie romské integrace do roku 2020. Vláda České republiky má na rok 2018 opět připraveny dotační programy na podporu romské integrace. Jsou to programy: Prevence sociálního vyloučení, Podpora terénní práce a Podpora koordinátorů pro romské záležitosti.⁷⁸

Agenturou pro sociální začleňování je zpracován Akční plán Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016 až 2020 týkající se romské menšiny. Jeho hlavními body jsou:

- koncepční řešení sociálního vyloučení,
- bezpečnost,
- bydlení,
- dluhy,
- podpora rodin, sociální služby a sociální práce,
- vzdělávání.
- Zaměstnanost
- Zdraví

Strategie se zaměřuje na řešení a eliminaci jednoho z klíčových problémů naší společnosti, jímž je sociální vyloučení a koncentrace sociálně vyloučených osob, či osob sociálním vyloučením ohrožených. V současné době dle nejnovějších průzkumů žije v ČR

⁷⁶ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Výbory rady*. [online]. 2015-04 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/pracovni-skupiny/pracovni-skupiny-74020/>

⁷⁷ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2016*. [online]. 2017-07-24 [citováno 2017-12-12]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2016-158612/>

⁷⁸ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dotace*. [online]. 2017 [citováno 2017-12-12]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=476>

95 000 až 115 000 sociálně vyloučených osob, tedy lidí potýkajících se s chudobou, koncentrovaných v 606 sociálně vyloučených lokalitách.⁷⁹

Pro konkrétní lokalitu města Varnsdorf byl zpracován Strategický plán sociálního začleňování města Varnsdorf pro období 2017–2020. Týká se především specifík konkrétní lokality a je zaměřen zejména na zaměstnanost, bezpečnost a prevenci kriminality, vzdělávání, bydlení, sociální služby a sociálně vyloučené lokality. Plán je financován Evropskými strukturálními a investičními fondy, Operačním programem zaměstnanost a Integrovaným regionálním operačním programem.⁸⁰

Strategický plán sociálního začleňování města pro období 2017–2020 byl zpracován také pro město Rumburk a obec Staré Křečany. Je také zaměřen na zaměstnanost, bezpečnost a prevenci kriminality, vzdělávání, bydlení a sociální služby, sociálně vyloučené lokality a problematiku dluhů. Financován je stejně jako plán města Varnsdorfu.⁸¹

Pro oblast Šluknovského výběžku byl zpracován komplexní Plán rozvoje sociálních služeb a souvisejících aktivit Šluknovského výběžku pro roky 2013–2017, zaměřující se na jednotlivé ohrožené skupiny obyvatel regionu. V tomto jsou zahrnuty programové aktivity související s romskou menšinou.⁸²

⁷⁹ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení*. 2016 [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/lokalni-intervence/plan-vzdalene-dilci-podpory-mesta-rumburk-2016-schvaleno-05-2016/download>

⁸⁰ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Dokumenty*. [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-varnsdorf>

⁸¹ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Dokumenty*. [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-rumburk-a-stare-krecany>

⁸² KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ NA ŠLUKNOVSKU. *Plán rozvoje sociálních služeb a souvisejících aktivit Šluknovského výběžku pro roky 2013 – 2017*. [online]. 2017-12-16 [citováno 2017-12-12]. Dostupné z : <http://www.prosluknovsko.cz/cz/4739-dokumenty.html>

4 Romové v regionu Šluknovský výběžek

V roce 1950 žilo na území Šluknovského výběžku 58 tisíc obyvatel, což představovalo o 50 % obyvatel méně než v roce 1930.⁸³ Po roce 1945 došlo k odsunu německého obyvatelstva, tedy více než 90 % zdejších obyvatel. Následné osídlování pohraničí jak uvádí Nečas,⁸⁴ představovalo především pro slovenské Romy vysněný cíl jak získat stálější, i když těžkou práci a lepší bydlení než ve stávajících romských osadách. V období let 1970–1980 Severočeský kraj zaujal v počtu Romů (24 122) první místo mezi kraji v tehdejší Československu.

Do Šluknovského výběžku přišly první tři nebo čtyři rodiny ihned po válce. V roce 1959 bylo v Rumburku hlášeno 74 Romů. Při sčítání v roce 1968 bylo v Rumburku evidováno 261 Romů. Podle odhadů žije v současné době v Rumburku 700 Romů, ve Varnsdorfu přibližně 1 000, v Jiřikově asi 500 – 1 000, ve Šluknově přibližně 500 a v Krásné Lípě 460.⁸⁵

Šluknovský výběžek a události roku 2011

Srpen a září roku 2011 se stal Šluknovský výběžek centrem nepokojů a demonstrací, zaměřených na romské obyvatelstvo. Jak uvádí zpráva ministerstva vnitra,⁸⁶ spouštěcím signálem bylo, když 7. srpna 2011 skupina Romů napadla v Novém Boru hosty baru a vážně je zranila. Druhým incidentem byl 21. srpna v Rumburku útok větší skupiny Romů na skupinu šesti osob a následovaly další incidenty. Mediální pozornost vzbudily tři trestné činy dětského gangu. Docházelo k demonstracím, na kterých bylo zaznamenáno negativní vnímání politických představitelů, vztek, zloba a frustrace ze současného stavu. Vývoj událostí a situace na Šluknovsku byla podporována pravicovými extremisty.

⁸³ MELICHAR, Jaroslav a kol. *Vlastivěda Šluknovského výběžku*. První vydání. Šluknov: Sdružení pro rozvoj Šluknovska, 2008. ISBN 978-80-254-1704-1.

⁸⁴ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 85. ISBN 80-7067-952-2.

⁸⁵ KRAJINOU PŘÍBĚHŮ. *Mapa 1945 – 1989*. [online]. [cit. 2017-05-28]. Dostupné z: <http://www.krajinoupribehu.cz/col/477/1945-1989.htm>

⁸⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Události ve Šluknovském výběžku*. [online]. 2011 [citováno 2017-06-15]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/udalosti-ve-sluknovskem-vybezku-k-pdf.aspx

Jak popisuje server romea.cz,⁸⁷ vyhrocené atmosféry využili k demonstracím Svobodná mládež, Autonomní nacionalisté i DSSS. 10. září se mítinku DSSS zúčastnilo 1 500 lidí. Ti se chtěli následně dostat k ubytovně Sport, obývané Romy, v čemž jim policie zabránila. Poté došlo k nepokojům po celém Varnsdorfu. Policie nasadila 400 členů SPJ (Speciální pořádková jednotka) a potyčky probíhaly až do rána. Byly použity jízdní oddíly i vodní děla.

Ve Šluknově⁸⁸ vedly problémy mezi majoritou a Romy až k podnětům na vytváření domobrany, z důvodu obav, vyvolanými pochody a demonstracemi kolem romských obydlí. V průběhu srpna a září docházelo na Šluknovsku k demonstracím a shromážděním. Účast na těchto akcích měla postupně klesající tendenci, s minimální reflexí obyvatel. Napětí se podařilo průběžně eliminovat nasazením SPJ (Speciální pořádková jednotka).

4.1 Základní sociodemografická data Šluknovského výběžku

V tabulce 1 jsou uvedena základní demografická data dle jednotlivých obcí ve Šluknovském výběžku. V souvislosti s obcemi, ve kterých probíhal výzkum, byl zjišťován počet obyvatel, které lze označit za Romy. Protože oficiální statistiky nejsou vedeny, jedná se o kvalifikované odhady, získané z informací od kompetentních osob jednotlivých obcí. V Rumburku je odhadovaný počet Romů 700, v Krásné Lípě 460, Jiříkov 500 – 1 000, Šluknov 500 a ve Varnsdorfu je předpokládaný počet Romů 1 000.

⁸⁷ ROMEA.CZ. *Šluknovský výběžek pět let po nepokojích*. [online]. 2016-08-03 [citováno 2017-06-15]. Dostupné z : <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/markus-pape-sluknovsky-vybezek-pet-let-po-nepokojich>

⁸⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Události ve Šluknovském výběžku*. [online]. 2011 [citováno 2017-06-15]. Dostupné z : www.mvcr.cz/soubor/udalosti-ve-sluknovskem-vybezk-k-pdf.aspx

Tabulka 1 Základní sociodemografická data regionu

Název obce	Počet obyvatel k 1. 1. 2018	Průměrný věk	Obyvatelstvo 15 - 64 let k 1. 1. 2018	Dosažitelní uchazeči 15 - 64 let k 1. 1. 2018	Podíl nezaměstnaných osob (%) k 1. 1. 2018	Migrační přírůstek k 1. 1. 2016
Dolní Podluží	1 195	41,7	776	35	4,5	-6
Dolní Poustevna	1 735	39,4	1 161	38	3,3	-81
Horní Podluží	796	40,8	531	20	3,8	6
Chříbská	1 359	41,1	901	54	6,0	5
Jířetín pod Jedlovou	652	41,8	421	30	7,1	17
Jiříkov	3 696	41,7	2 403	171	7,1	-57
Krásná Lípa	3 478	42,6	2 150	131	6,1	52
Lobendava	308	42,4	212	9	4,2	9
Mikulášovice	2 178	42,6	1 388	94	6,8	37
Rumburk	11 095	41,5	7 349	341	4,6	-95
Staré Křečany	1 258	41,8	828	64	7,7	-22
Šluknov	5 611	40,4	3 647	284	7,8	18
Velký Šenov	1 979	41,6	1 298	51	3,9	26
Vilémov	913	44,3	595	14	2,4	-10
Varnsdorf	15 477	41,9	10 070	520	5,2	-132

Zdroj: MPSV, ČSÚ vlastní úprava

4.2 Romské lokality regionu

Ministerstvo práce a sociálních věcí zpracovalo Mapu sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit.⁸⁹ Hlavním cílem projektu bylo vyhodnocení a změny v rozmístění sociálně vyloučených lokalit, a identifikace hlavních faktorů vzniku lokalit. Po výběru daného města/obce se zobrazí základní data SVL. Deskripce lokality, vznik a vývoj, počet obyvatel (počet Romů), sociálně problémové jevy, zaměstnanost, školství, institucionální okolí. Dle této mapy byly identifikovány SVL ve Varnsdorfu, Jiříkově, Krásné Lípě a Šluknově. Tato práce se věnuje ještě romské komunitě v Rumburku.

⁸⁹ ESFCR. *Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených lokalit v České republice*. [online]. 2006-06 [citováno 2017-06-06]. Dostupné z : https://www.esfcr.cz/mapa/int_CR.html

Sociálně vyloučené lokality města Varnsdorf

Ve městě lze hovořit o pěti sociálně vyloučených lokalitách.⁹⁰ Problematika vyloučených lokalit souvisí historicky se zástavbou z 19. až 20. století, ve které bydlely rodinné klany, a která se postupně stala neobyvatelnou. Náhradou se staly ubytovny. Po událostech v roce 2011 (nepokoje na Šluknovsku), se postupně většina obyvatel přesunula na sídliště Kovářská. To je největší počtem obyvatel a vykazuje největší míru sociálního vyloučení (109 ze 700 obyvatel zde pobírá sociální dávky). Lokalita je vnímána jako problémová. Stav domů je velmi špatný, nepořádek a zápach (přesto si majitelé účtují za úklidové služby). Oblast kriminality ale nevybočuje z celorepublikového průměru. V Kovářské ji představují většinou přestupky proti občanskému soužití.

Sociálně vyloučené lokality města Rumburk

Na území Rumburku se vyskytují pouze tzv. mikrolokality.⁹¹ V době průzkumu Agenturou pro sociální začleňování se jich zde nacházelo 30, s počtem obyvatel 460. Většinu tvoří staré domy ve špatném technickém stavu a také ubytovny na hranicích s SRN. Při výzkumu Romové uvádí také projevy diskriminace, obavy z nové práce, ale zjištěna byla také neochota pracovat a nízká úroveň vzdělání.

V oblasti bydlení byl identifikován vysoký počet lidí ohrožených ztrátou přístřeší (150), nadhodnocené nájemné, segregace v bydlení, koncentrace osob do sociálně vyloučených lokalit a také existence nelegálních ubytoven.

Kriminalita ve městě nevybočuje z celostátního průměru. Jedná se převážně o majetkovou trestnou činnost a krádeže vloupáním. Pro vyloučené lokality ale i město je charakteristická vysoká míra zadlužení (exekuce vysoko nad republikovým průměrem).

⁹⁰ VEPRKOVÁ, Radka. *Vstupní analýza města Varnsdorf*. [online]. 2016-06. [citováno 2017-05-26]. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-varnsdorf>

⁹¹ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Vstupní analýza města Rumburk a Staré Křečany*. [online]. 2016-07. [citováno 2017-06-13]. Agentura pro sociální začleňování. <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-rumburk-a-stare-krecany>

Sociálně vyloučené lokality Jiříkov

Jak uvádí GAC⁹², podle odhadů jednu desetinu obyvatel Jiříkova (3 696 obyvatel) tvoří Romové. Lokality s Romy jsou rozptýleny po městě a jsou tvořeny vybydlenými domy, přeplněnými a neopravovanými. Romové v obecních bytech mají většinou splátkový kalendář a tříměsíční nájemní smlouvy. Mezi sebou se kastují, nezdraví se a navzájem pomlouvají. Nejvyšší kasta pracuje, děti chodí do školy a s těmi nižšími se málo setkávají.

Sociálně vyloučené lokality Šluknov

Město Šluknov má tři sociálně vyloučené lokality. Jak uvádí starostka E. Džumanová,⁹³ počet Romů je odhadován na 500. V roce 2011 zde kriminalita stoupla o 200 %, souběžně do Šluknova migrovaly sociálně slabé rodiny z vnitrozemí. Stěhovali se převážně na sídliště, které dříve patřilo městu a nyní je vlastní soukromý majitel. Podíl sociálně slabých obyvatel činí dle kvalifikovaného odhadu 30 %.⁹⁴ Hlavní problém představují: nezaměstnanost (dle ročního období 11,74 % – 15,42 %), závislost na sociálních dávkách, návykové látky, prostituce, gamblerství a alkoholismus. Jako rizikový faktor je ve městě vnímána existence vyloučených lokalit, příliv sociálně slabých rodin závislých na sociálních dávkách a s tím související odchod vzdělaných obyvatel z města.

Sociálně vyloučené lokality Krásná Lípa

V Krásné Lípě se dle GAC⁹⁵ nachází jedna sociálně vyloučená lokalita. Problematika této lokality je podobná jako u jiných obcí na Šluknovsku: nezaměstnanost

⁹² GAC. IVAN GABAL ANALYSIS & CONSULTING. *Šluknovsko-Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit – České lokality*. [online]. 2009-12 [citováno 2017-06-13]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-2005-2009>

⁹³ E15.CZ. *Starostka Šluknova: Nikdy jsme se Romů nezeptali, jestli se chtějí integrovat*. [online]. 2011-09-11 [citováno 2017-06-16]. Dostupné z : <http://nazory.e15.cz/rozhovory/starostka-sluknova-nikdy-jsme-se-romu-nezeptali-jestli-se-chteji-integrovat-700125>

⁹⁴ MĚSTO ŠLUKNOV. *Strategický plán rozvoje města Šluknov 2015- 2025*. [online]. 2015 [citováno 2017-06-16]. Dostupné z : http://www.mesto-sluknov.cz/gallery/559/analyticka_cast_+_navrhova_cast_sprm_sluknov_2015-2025_-_tisk.pdf

⁹⁵ GAC. IVAN GABAL ANALYSIS & CONSULTING. *Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit – České lokality*. [online]. 2009-12 [citováno 2017-06-13]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-2005-2009>

(7,4 %), závislost na sociálních dávkách, nízké vzdělání a špatná bytová situace. Počet Romů je odhadován na 460 osob, sídlících v ulicích paprskovitě rozmístěných mezi „majoritní společností“. Vizuálně jsou domy neudržované, oprýskané, některé s rozbitými okny. Nejčastějším problémem v soužití s majoritou představuje vandalismus, alkoholismus, nepořádek na ulicích a rušení nočního klidu. Časté jsou i krádeže a vloupání. Osoby ze SVL trpí znevýhodněním z hlediska kumulace několika faktorů.⁹⁶ Zejména prostorovým vyloučením, nízkou mírou vzdělanosti, závislostí na sociálních dávkách a materiální chudobou. Specifické je časté zastavování majetku, půjčování peněz na vysoký úrok a selhávání péče rodin o děti a mládež.

4.3 Problematické faktory integrace romské menšiny na Šluknovsku

Sociální služby zaměřující se na etnické menšiny a osoby ohrožené sociálním vyloučením poskytují na Šluknovsku různá zařízení. Jak je uvedeno v Plánu rozvoje sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením na Šluknovsku,⁹⁷ existují zde však určité problematické faktory - především: nedostatečné financování sociálních služeb, propad rodin – služby již nemohou adekvátně pomoci, nekoordinovanost regionální sociální práce, neochota zaměstnávat Romy, starší osoby, matky, motivace cílové skupiny, nezaměstnanost a nezaměstnatelnost, účelová selekce dětí do speciálních škol, velká negramotnost a následné udržení dítěte ve škole. Osoby z cílové skupiny jsou ohroženy ztrátou přístřeší, v regionu chybí noclehárny a vlivem ztráty bydlení dochází k masivní migraci v regionu.

Vzdělávání

Jak zmiňuje zpráva společnosti GAC⁹⁸ z průzkumu věnující se integraci menšin, uvedla většina respondentů, že souhlasí se společným vzděláváním romských dětí ze sociálně vyloučených lokalit s ostatními dětmi. Největší problém představuje však rodina a

⁹⁶ KRÁSNÁ LÍPA. *Plán prevence kriminality města Krásná lípa na období 2012 – 2016* [online]. 2012-05 [citováno 2017-06-16]. Dostupné z : <http://www.krasnalipa.cz/doc/plan%20prevence%20kriminality.pdf>

⁹⁷ KOMUNITNÍ CENTRUM KOSTKA KRÁSNÁ LÍPA. *Plán rozvoje sociálních služeb a souvisejících aktivit Šluknovského výběžku 2013-2017*. [online]. 2012 [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : <http://www.prosluknovsko.cz/cz/4739-dokumenty.html>

⁹⁸ GAC. IVAN GABAL ANALYSIS & CONSULTING. *Sociální vyloučení Romů a česká společnost*. [online]. 2008-06 [citováno 2017-06-20]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-2005-2009>

její zapojování do procesu vzdělávání. Na Šluknovsku jsou speciální základní školy ve Šluknově, Rumburku a Varnsdorfu. Dostupné jsou učňovské obory, střední odborné školy i střední všeobecné vzdělávání v gymnáziích.⁹⁹

Mediální zviditelnění vzdělávání Romů, v oblasti základního školství způsobilo údajné vytvoření tzv. speciální třídy pro romské prvňáky v Krásné Lípě.¹⁰⁰ Starosta obce připustil, že někteří rodiče přeřadily své děti na jinou školu, vzhledem k nárůstu počtu romských dětí ve třídách. Následná kontrola České školní inspekce vyžádaná romskými rodiči detekovala určité nedostatky, nicméně diskriminaci nezjistila.¹⁰¹

Bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatel

Na Šluknovsku je v současné době k ubytování možno využít:¹⁰² Noclehárnu v Rumburku (3 lůžka) a azylový dům, provozovaný komunitním centrem CEDR s kapacitou 22 klientů. Ve Varnsdorfu funguje ubytovna Hotel Sport (kapacita 150-200 osob), Ubytovna Centra sociálních služeb T. G. Masaryka a Ubytovna Centra sociálních služeb Lounská. Obě ubytovny jsou provozovány městem Varnsdorf, mají kapacitu 112 + 60 osob, cena ubytování je 90 Kč na osobu a noc, 45 Kč v případě dětí. Dále Ubytovna Bidrmanovi Varnsdorf a Noclehárna města Varnsdorf. Noclehárnu spravuje město Varnsdorf. Městský úřad Šluknov spravuje ubytovnu s kapacitou 16 osob. Domov sv. Máří Magdaleny v Jiřetíně pod Jedlovou provozuje Diecézní charita Litoměřice.

⁹⁹ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rejstřík škol a školských zařízení*. [online]. [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : <https://profa.uiv.cz/rejskol/>

¹⁰⁰ ROMEA.CZ. *Škola v Krásné Lípě má speciální třídu pro romské prvňáky. Stojí za tím tlak rodičů majority?* : [online]. 2015-09-08 [citováno 2017-06-19]. Dostupné z : <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/skola-v-krasne-lipe-ma-specialni-tridu-pro-romske-prvnaky-stoji-za-tim-tlak-rodicu-z-majority>

¹⁰¹ IDNES.CZ. *Ve třídě s asistentem byli hlavně Romové, inspekce však diskriminaci nezjistila*. [online]. 2016-02-24 [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : http://usti.idnes.cz/diskriminace-romove-skola-inspekce-d6i-/usti-zpravy.aspx?c=A160223_142528_usti-zpravy_vac2

¹⁰² AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Vzdálená dílčí podpora pro město Rumburk. Vstupní analýza*. 2016-07 [online]. [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/lokalni-intervence/plan-vzdalene-dilci-podpory-mesta-rumburk-2016-schvaleno-05-2016/download>

5 Vlastní práce

5.1 Zaměstnanost a dávky hmotné nouze

Šluknovský výběžek patří mezi regiony s nejvyšší nezaměstnaností v Česku. Přesto se i zde firmy potýkají s nedostatkem zaměstnanců, zejména v pomocných dělnických profesích, zdravotnictví a nedostatečný počet zaměstnanců je také na pozicích prodavačů.

Jednou z možností jak pomoci nezaměstnaným představují také veřejně prospěšné práce, které jsou v regionu hojně využívány. Obce mohou zaměstnat zájemce také jako asistenty prevence kriminality, či koordinátory veřejně prospěšných prací. Pro města to představuje vybavení pomůckami a zajištění bezpečnosti. Druhou stranu této problematiky u veřejně prospěšných prací však představuje pracovní morálka. Města často musí zaměstnávat i dlouhodobě nezaměstnané občany, jejichž pracovní morálka bývá problematická. Stává se, že v případě špatného počasí mnohdy ani nenastoupí do práce a představují tak pro obec spíše starost.

Tabulka 2 Nezaměstnanost - mikroregiony, Ústecký kraj a ČR v letech 2010–2017

Podíl nezaměstnaných v mikroregionech, Ústeckém kraji a ČR v letech 2010-2017															
Oblast	Rumbursko (%)	Koef. růstu	Bazický index	Šluknovsko (%)	Koef. růstu	Bazický index	Vamsdorfsko (%)	Koef. růstu	Bazický index	Ústecký kraj (%)	Koef. růstu	Bazický index	ČR (%)	Koef. růstu	Bazický index
2010	16,3	x	x	17,0	x	x	16,5	x	x	9,6	x	x	7,0	x	x
2011	15,3	0,9	0,9	15,7	0,9	0,9	14,8	0,9	0,9	9,3	1,0	1,0	6,7	1,0	1,0
2012	15,6	1,0	1,0	18,6	1,2	1,1	15,8	1,1	1,0	11,5	1,2	1,2	9,4	1,4	1,3
2013	10,3	0,7	0,6	12,4	0,7	0,7	10,8	0,7	0,7	11,5	1,0	1,2	8,2	0,9	1,2
2014	9,5	0,9	0,6	10,9	0,9	0,6	9,9	0,9	0,6	10,4	0,9	1,1	7,7	0,9	1,1
2015	8,4	0,9	0,5	9,8	0,9	0,6	8,6	0,9	0,5	8,8	0,8	0,9	6,6	0,9	0,9
2016	7,6	0,9	0,5	8,8	0,9	0,5	7,8	0,9	0,5	7,6	0,9	0,8	5,6	0,8	0,8
2017	6,1	0,8	0,4	6,4	0,7	0,4	6,1	0,8	0,4	5,3	0,7	0,6	3,7	0,7	0,5
PN	11,1	x	x	12,5	x	x	11,3	x	x	9,3	x	x	6,9	x	x
PN - Průměrná nezaměstnanost															

Zdroj: ÚP Rumburk, ČSÚ

Nejvyšších hodnot dosáhla nezaměstnanost ve všech mikroregionech v roce 2010 od 16,3 % do 17 %. V Ústeckém kraji v tomto roce činil podíl nezaměstnaných 9,6 % a v České republice 6,9 %. Porovnáním bylo zjištěno, že nezaměstnanost se v letech 2010-2016 v ČR snížila o 3,2 %, v Ústeckém kraji o 4,3 %. Podrobná data jsou uvedena v tabulce 2.

U sledovaných mikroregionů se pokles nezaměstnanosti pohyboval mezi 10,2 % - 10,6 %. Nejvyšší průměrná nezaměstnanost 2010-2016 byla zjištěna na Šluknovsku, a zároveň nevyšší koeficient poklesu.

Na problematiku nezaměstnanosti úzce navazuje nízká ekonomická úroveň obyvatel, především dlouhodobě nezaměstnaných. Ti jsou často odkázáni na podporu sociálního systému. Dávky hmotné nouze vyplácené těmto občanům, pomáhají uspokojit alespoň základní potřeby nutné k životu v současné společnosti.

Systém pomoci v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a zákon 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Dávky, kterými je pomoc v hmotné nouzi řešena jsou: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Nárok na dávky má „Osoba nebo rodina, která nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost.“¹⁰³

Příspěvek na živobytí vzniká rodině či osobě, jejíž příjem po odečtení nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí.¹⁰⁴ Částka na živobytí je stanovována pro každou osobu individuálně a odvíjí se od životního minima. Částky životního minima pro jednotlivce činí v roce 2018 3 410 Kč za měsíc. Následně jsou specifikovány pro první (3 140 Kč), druhou a další osobu v domácnosti (2 830 Kč) a děti dle věku (1 740 Kč – 2 450 Kč).

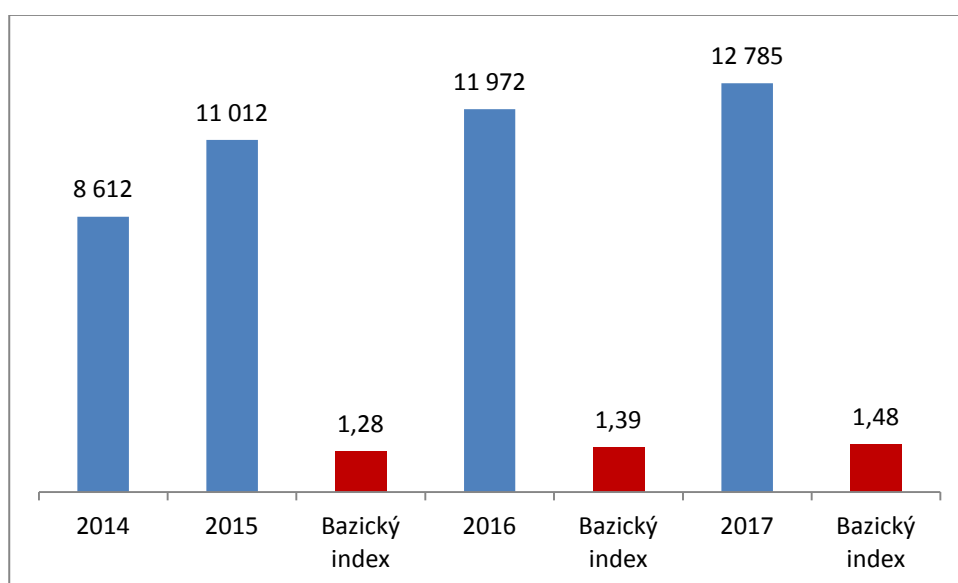
¹⁰³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/5>

¹⁰⁴ Tamtéž

Doplatek na bydlení slouží ke kompenzaci nákladů bydlení tam, kde nestačí příjmy osoby či rodiny k úhradě nákladů na bydlení, včetně příspěvku na bydlení.¹⁰⁵ Nárok doplatku na bydlení je podmíněn získáním nároku na příspěvek na živobytí. Výše doplatku je odvislá od nákladů na bydlení tak, aby po zaplacení nákladů na bydlení zůstala osobě či rodině částka živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc náleží osobám, které se ocitly v situaci, jíž je nutno bezodkladně řešit.¹⁰⁶ Například živelná pohroma, vážná újma na zdraví atd. Zde lze mimořádnou okamžitou pomoc poskytnout až do výše 51 150 Kč. Až 34 100 Kč je možno poskytnout pro nákup prostředků dlouhodobé potřeby. V souvislosti se vzděláváním a zájmovou činností je možno poskytnout až 34 100 Kč.

Graf 1 Počet vyplacených dávek hmotné nouze v letech 2014–2017 v regionu Šluknovsko a Rumbursko

Zdroj: ÚP Rumburk, vlastní zpracování

Graf 1 znázorňuje nárůst počtu vyplacených dávek hmotné nouze v průběhu let 2014–2017 dle dat Úřadu práce v Rumburku v oblasti jeho působnosti (cca 29 765

¹⁰⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/5>

¹⁰⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/5>

obyvatel). Z grafu je patrné, že v roce 2017 byl vyplácen největší počet dávek hmotné nouze (12 785). V roce 2017 bylo vyplaceno o 4 173 dávek hmotné nouze více než v roce 2016, tzn. nárůst o 48 %. Dle kvalifikovaných odhadů pracovníků ÚP tvoří romští občané převážnou většinu příjemců těchto dávek.

5.2 Integrace Romů a ekonomické faktory

Situace romské menšiny patří k naléhavým otázkám české společnosti. Vládou jsou proto pro zlepšení situace romského etnika činěna opatření, jejímž cílem je zlepšení situace Romů v české společnosti. Nejenom v oblasti sociálně ekonomické, ale i v oblasti lidsko právní. Ke zlepšení tohoto stavu je předpokladem změna ve vnímání tohoto etnika majoritní společností. Současnou vládou byl proto přijat program Strategie romské integrace do roku 2020, jehož cílem je zlepšení stavu romské menšiny v současné společnosti. Na tento program jsou vládou vyčleněny finanční prostředky, z jejichž pomoci by mohly být realizovány aktivity, směřující ke změně současného stavu romské menšiny od místní úrovně obcí přes kraje až po celonárodní působnost.

5.3 Financování romské integrace

V souvislosti s tématem práce jsou uvedeny důležité oblasti financování romské integrace ve zkoumaném regionu Šluknovského výběžku. Financování je většinou realizováno formou dotačních programů, jejichž příjemci jsou obce a organizace věnující se této činnosti.

Závažným problémem romské menšiny je sociální vyloučení, nebo ohrožení sociálním vyloučením. Z dotačního programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce (PSVKP) byly čerpány prostředky např. Oblastní charitou Šluknov na program Asistenční služba pro rodiny s dětmi.¹⁰⁷ Tzn. podpora rodin, které se nacházejí v tíživé životní situaci. Dále také na nízkoprahový klub Žijeme spolu, který je zaměřen na děti a mládež ze sociálně slabých a neintegrováných rodin, či nezaměstnanou mládež. Cedr –

¹⁰⁷ OBLASTNÍ CHARITA ŠLUKNOV. *Žijeme spolu*. [online]. 2017 [citováno 2017-11-14]. Dostupné z : <http://charitarumburk.cz/zarizeni-pro-deti-a-mladez/>

komunitní spolek tyto prostředky využil v projektu Fungující rodina, jehož cílem bylo zajištění bezpečného vývoje dětí a mládeže ze sociálně znevýhodněných rodin, z regionu Šluknovského výběžku.¹⁰⁸ Průběh čerpání je uveden v tabulce 3.

Tabulka 3 Průběh čerpání dotací z PSVKP v letech 2013–2017 (v tis. Kč)

Příjemce	2013	2014	2015	2016	2017	Celkem 2013-2017
Oblastní charita Šluknov	15	100	441	777	1 235	2 568
Cedr - komunitní spolek	150	1 435	2 501	2 628	0	6 715
Obl. Charita Rumburk	200	300	0	0	0	500
Spirála - Rumburk	300	300	0	0	0	600

Zdroj: www.vlada.cz, vlastní zpracování

Dotační systém Program prevence kriminality (PPK) je využíván obcemi na financování asistentů prevence kriminality (APK). Pracovníci na této pozici by měli být v ideálním případě příslušníci romské menšiny, měli by být i respektováni a předpokládána je znalost místní komunity. Průběh čerpání prostředků z PPK je uveden v tabulce 4.

Tabulka 4 Čerpání dotací z PPK v letech 2013–2017 (v tis. Kč)

Příjemce	2013	2014	2015	2016	2017	Celkem
Dolní Poustevna	0	0	315	593	594	1 502
Krásná Lípa	141	159	159	322	258	1 039
Mikulášovice	0	0	178	296	254	729
Staré Křečany	0	184	392	500	594	1 670
Šluknov	0	232	329	389	386	1 335
Rumburk	344	138	202	0	950	1 634

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR

Cílem zřízení této pozice je prioritně snížení trestných činů i přestupků, zvýšení bezpečí obyvatel sociálně vyloučené lokality, motivace k zaměstnání pro osoby

¹⁰⁸ CEDR – KOMUNITNÍ SPOLEK. *Projekt fungující rodina*. 2015 [citováno 2017-11-15]. Dostupné z : https://os-cedr.cz/_projekt_fungujici_rodina

dlouhodobě nezaměstnané obývající sociálně vyloučené lokality, a také prevence sousedských sporů.¹⁰⁹

Tabulka 5 Čerpání dotací na APK v letech 2013–2017 (v tis. Kč na 1 obyvatele)

Příjemce	Počet obyvatel	2013	2014	2015	2016	2017	Celkem 2013 -2017	Celkem 2013-2017 v tis. Kč na obyvatele
Dolní Poustevna	1 735	0	0	315	593	594	1 502	866
Krásná Lípa	3 478	141	159	159	322	258	1 039	299
Mikulášovice	2 178	0	0	178	296	254	729	335
Staré Křečany	1 258	0	184	392	500	594	1 670	1327
Šluknov	5 611	0	232	329	389	386	1 335	238
Rumburk	11 095	344	138	202	0	950	1 634	147

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR, vlastní zpracování

Z tabulky 5 je patrné, že největší objem finančních prostředků na APK byl čerpán obcí Staré Křečany s nejmenším počtem obyvatel. Město Rumburk dle počtu obyvatel největší, je v čerpání dotačních prostředků na druhém místě. Při vyjádření objemu dotačních prostředků v přepočtu na jednoho obyvatele zcela jasně, vzhledem k malému počtu obyvatel dominuje obec Staré Křečany. Obec tímto řeší jak prevenci kriminality, tak zejména možnost pracovního uplatnění místních obyvatel.

Dotační program Podpora terénní práce (PTP) je směřován na zaměstnávání terénního, nebo sociálního pracovníka, pracujícího s romskou menšinou.¹¹⁰ Účelem tohoto pracovníka je především zkvalitnění integrace Romů, a pomoc při řešení některých problémů, které nejsou schopni sami zvládat, nebo je z různých důvodů nechtějí prezentovat, či institucionálně řešit (např. zadluženost, či exekuce). Pracovníka na této pozici může zaměstnávat obec, nebo příspěvková organizace zřízená pro tyto účely.

¹⁰⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace o projektu Asistent prevence kriminality*. [online]. 2017 [citováno 2017-10-27]. Dostupné z : <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>

¹¹⁰ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dotace*. [online]. 2017 [citováno 2017-12-12]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=476>

Žadatelem o dotaci může být pouze obec. Těžiště práce spočívá v přímém kontaktu s klientem, v jeho přirozeném prostředí. Průběh čerpání dotací je uveden v tabulce 6.

Tabulka 6 Čerpání dotací z programu PTP v letech 2013–2017 (v tis. Kč na 1 obyvatele)

Příjemce	Počet obyvatel	2013	2014	2015	2016	2017	Celkem 2013-2017	Celkem 2013-2017 v tis. Kč na obyvatele
Krásná Lípa	3 478	243	233	175	200	300	1 151	331
Staré Křečany	1 258	0	0	125	0	0	125	99
Šluknov	5 611	242	249	243	230	257	1 221	218
Rumburk	11 095	300	200	400	200	400	1 500	135

Zdroj: www.vlada.cz, vlastní zpracování

Uvedená data prezentují město Rumburk, jako největšího příjemce dotací z programu PTP (1 500 tis. Kč). V přepočtu na jednoho obyvatele je však výše čerpaných dotací největší v obci Krásná Lípa (331 tis. Kč). Na Šluknovsku působí několik organizací, zabývajících se poskytováním sociálních služeb pro romskou menšinu a sociálně slabé obyvatelstvo. Mezi nejdůležitější lze zařadit v Rumburku Komunitní centrum – CEDR, v Krásné Lípě působí Kostka a ve Šluknově Oblastní charita Šluknov. Tyto organizace realizují projekty, které jsou financovány z různých fondů, nadací či operačních programů. Např. komunitní spolek CEDR realizoval projekt Amari centrum, za přispění Rady vlády pro záležitosti romské komunity. Cílem byla podpora vzdělávání a doučování, dramatická výchova, besedy, diskuze a rukodělné aktivity pro romskou menšinu. Ten byl v průběhu let 2009–2011 podpořen částkou 897 tis. Kč (Nadace O2, Pomozte dětem, Úřad práce, rada vlády pro záležitosti romské komunity, MŠMT).

Uvedená čísla představují pouze základní dotační programy vlády, které jsou obcemi a organizacemi využívány. Kompletní data o financích směřujících konkrétně na romskou komunitu jsou obtížně identifikovatelná, neboť například prevenci sociálního vyloučení nelze omezit pouze na Romy, ale na všechny sociálně slabé občany.

Ve Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2016 jsou uvedeny prostředky použité ze státního rozpočtu, určené výlučně na podporu romské integrace

v období od roku 2010–2016. Údaje jsou zpracovány v tabulce 7. Z uvedených hodnot vyplývá, že vzestupná hodnota bazického indexu v letech 2010-2016 je patrná pouze u prostředků poskytovaných Ministerstvem kultury a Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy. U ostatních ministerstev je tendence spíše sestupná. Taktéž tempo přírůstku má spíše klesající tendenci.

Tabulka 7 Prostředky na podporu romské integrace v letech 2010–2016 (v tis. Kč)

Poskytovatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
MŠMT	17 150	21 730	23 600	18 960	18 700	18 400	21 200
Bazický index	x	1,27	1,38	1,11	1,09	1,07	1,24
Tempo přírůstku	x	0,27	0,09	-0,20	-0,01	-0,02	0,15
MK	17 400	19 340	16 200	17 300	18 900	20 500	20 500
Bazický index	x	1,11	0,93	0,99	1,09	1,18	1,18
Tempo přírůstku	x	0,11	-0,16	0,07	0,09	0,08	0,00
MMR	2 900	1 403	870	0	0	0	0
Bazický index	x	0,48	0,30	0,00	0,00	0,00	0,00
Tempo přírůstku	x	-0,52	-0,38	-1,00	0,00	0,00	0,00
ÚV ČR	49 300	42 000	35 700	28 800	27 100	27 200	27 400
Bazický index	x	0,85	0,72	0,58	0,55	0,55	0,56
Tempo přírůstku	x	-0,15	-0,15	-0,19	-0,06	0,00	0,01
Celkem	86 750	84 473	76 370	65 060	64 700	66 100	69 100
Bazický index	x	0,97	0,88	0,75	0,75	0,76	0,80
Tempo přírůstku %	x	-2,62	-9,59	-14,81	-0,55	2,16	4,54

Zdroj: www.vlada.cz, vlastní zpracování

Programy na podporu romské menšiny jsou financovány také z jiných dotačních titulů, které nejsou přímo zacíleny na romskou menšinu, ale spíše na potřeby cílových

skupin, do nichž romská menšina také většinou patří. V roce 2016 tak celkové náklady na financování integrace Romů činily částku 169 464 658 Kč.

5.4 Deskripce

Výzkum probíhal v období měsíce července až září 2017. Prvotní fáze představovala výběr vhodných respondentů etnické menšiny Romů a následně realizace vlastního výzkumu formou dotazníkového šetření. Formulář dotazníku je uveden v příloze. Průzkum byl zaměřen na socioekonomický status romských rodin v regionu Šluknovský výběžek. Pozornost byla soustředěna zejména na oblast pracovního trhu, bydlení, vzdělání, vztahu s majoritní společností, rodinu a ekonomickou situaci respondentů.

Výzkumné otázky

1. Romové vnímají diskriminaci ze strany majoritní společnosti zejména v oblasti uplatnění na pracovním trhu.
2. Většina romské populace má pouze základní vzdělání.
3. Romské rodiny většinou bydlí v nevyhovujících podmínkách.
4. Za největší problém považují v současnosti Romové špatnou ekonomickou situaci rodiny.
5. Nejdůležitější hodnotu Romů představují děti.

Místo realizace a cílová skupina respondentů

Vlastní šetření bylo realizováno v lokalitách Šluknovského regionu, konkrétně v Rumburku, Varnsdorfu, Krásné Lípě, Šluknově a Jiříkově. Výzkum probíhal v období měsíce července až září 2017. Základní soubor respondentů byl tvořen romskou menšinou, kde jednotliví respondenti byli kontaktováni ve spolupráci s asistenty pedagogů z místních škol, charitativních organizací a vlastních kontaktů tazatele. Následný výběr respondentů byl realizován metodou Snowball technique. Dotazníkové šetření probíhalo v přirozeném prostředí rodin respondentů. Ti byli informováni o účelu průzkumu a jeho naprosté dobrovolnosti a anonymitě. Z důvodu eliminace případné nesrozumitelnosti otázek pro některé respondenty a tím možného snížení výpovědní hodnoty šetření, byl tazatel přítomen u vyplňování všech dotazníků. Šetření probíhalo v případě souhlasu respondentů bez problémů a časového stresu. Výběr představoval 90 předpokládaných respondentů,

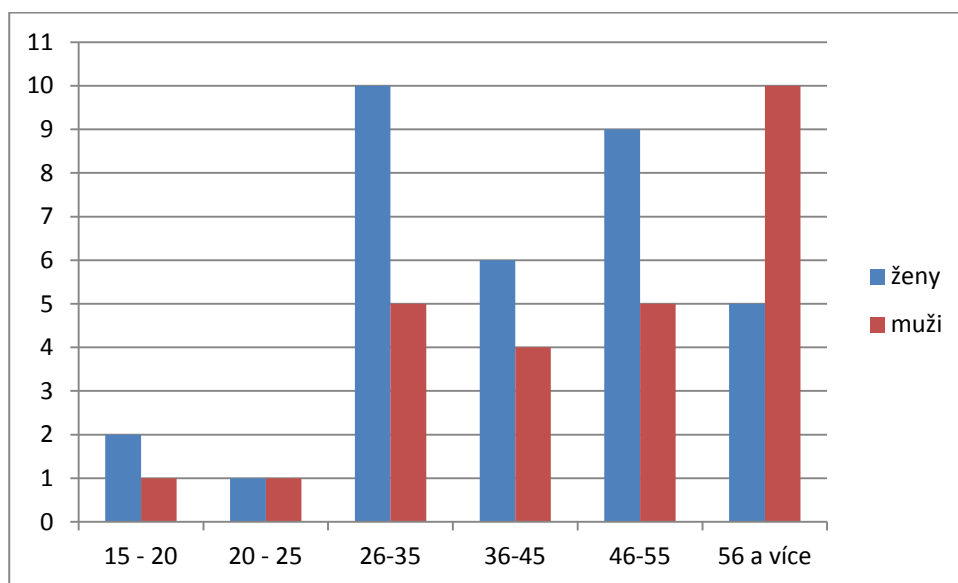
někteří však následně neměli o spolupráci zájem. Celkem tedy bylo zpětně získáno 59 vyplněných dotazníků.

Analýza průzkumu

Cílová skupina reprezentovala 59 respondentů, z toho 33 žen (55,93 %) a 26 mužů (44,07 %). Důvod převažujícího počtu respondentů ženského pohlaví nebyl zkoumán. V kvantitě uvažovaných respondentů, kteří neměli zájem o spolupráci, však převažovali muži.

Respondenti byli rozděleni do šesti věkových kategorií. 15–20 let 3 respondenti (5,1 %), 20–25 let dva respondenti (3,4 %), 26–35 let 15 respondentů (25,4 %), 36–45 let 10 respondentů (16,9 %), 46–55 let 14 respondentů (23,7 %) a kategorie 56 let a více 15 respondentů (25,4 %). Graf 2 uvádí věkovou strukturu dle pohlaví.

Graf 2 Věková struktura respondentů dle pohlaví (v %)

Zdroj: dotazníkové šetření

Při zkoumání rodinného stavu respondentů převažovali z celkového počtu mužů ženatí muži 19 (73,1 %) a z celkového počtu žen vdané ženy 25 (75,8 %). Svobodní muži byli 2 (7,7 %), ženy 4 (12,1 %). Rozvedení pouze 2 muži (7,7 %) a 1 žena (3 %). Ovdovělí muži byli 3 (11,5 %) a taktéž 3 ženy (9,1 %). Rodinný stav respondentů je zpracován v tabulce 8.

Podrobné srovnání vzorku respondentů s populací Ústeckého kraje (ÚK) je uvedeno v tabulce 9 uvedené v příloze. Největší difference je u rodinného stavu ženatí a vdané. Ze vzorku respondentů představují 74,6 %, u populace Ústeckého kraje 32,4 %. Nejmenší difference je zaznamenána u rozvedených, kde u respondentů činí 5,1 % a u populace Ústeckého kraje 10,8 %.

Tabulka 8 Rodinný stav respondentů

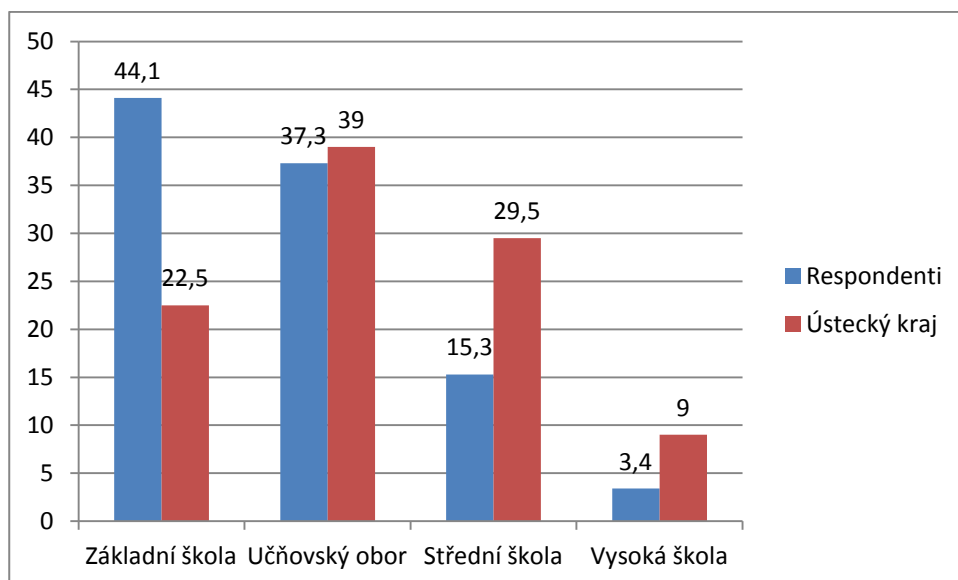
Pohlaví Věk		Vdané Ženatí	Relativní četnost (%)	Svobodní	Relativní četnost (%)	Rozvedení	Relativní četnost (%)	Ovdovělí	Relativní četnost (%)
Ženy celkem	33	25	75,8	4	12,1	1	3,0	3	9,1
15-20	2	2	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
20-25	1	1	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
26-35	10	7	70,0	2	20,0	0	0,0	1	10,0
36-45	6	4	66,7	1	16,7	1	16,7	0	0,0
46-55	9	8	88,9	1	11,1	0	0,0	0	0,0
56 >	5	3	60,0	0	0,0	0	0,0	2	40,0
Muži celkem	26	19	73,1	2	7,7	2	7,7	3	11,5
15-20	1	0	0,0	1	100,0	0	0,0	0	0,0
20-25	1	1	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
26-35	5	4	80,0	1	20,0	0	0,0	0	0,0
36-45	4	3	75,0	0	0,0	1	25,0	0	0,0
46-55	5	3	60,0	0	0,0	1	20,0	1	20,0
56 >	10	8	80,0	0	0,0	0	0,0	2	20,0
Celkem Ž+M	59	44	74,6	6	10,2	3	5,1	6	10,2

Zdroj: dotazníkové šetření

Podle počtu dětí jsou rodiny zastoupeny takto: s dvěma dětmi 33 (55,9 %), s třemi dětmi 14 (23,7 %), s jedním dítětem 6 (10,2 %) a s více než třemi dětmi 5 (8,8 %). Respondenti bezdětní figurovali pouze v jednom případě. Podrobná data jsou v tabulce 10 v příloze.

Důležitou oblastí, které je při integraci romské menšiny věnována zvýšená pozornost, jsou programy orientující se na vzdělávání Romů. Nízká úroveň vzdělanosti tohoto etnika znemožňuje kvalitní uplatnění na trhu práce. Ze zkoumaných 59 respondentů měl největší počet dotazovaných 26 (44,1 %) základní vzdělání, 22 (37,3 %) je vyučeno, 9 (15,3 %) má střední školu a 2 (3,4 %) respondentů má vysokou školu. Vzdělanostní zastoupení zkoumaného vzorku respondentů ve srovnání s populací Ústeckého kraje prezentuje graf 2. Zde je vidět difference především na úrovni základních škol. U respondentů je podíl tohoto vzdělání 44,1 %, na úrovni Ústeckého kraje 22,5 %. Podrobná úroveň vzdělání dle věkových kategorií a srovnání s populací Ústeckého kraje je v tabulce 11 v příloze.

Graf 3 Vzdělanostní úroveň respondentů a populace Ústeckého kraje (%)

Zdroj: dotazníkové šetření

Dále byla u respondentů zjišťována zaměstnanost. Ze zkoumaného vzorku bylo 38 respondentů (64,4 %) nezaměstnaných. Dle pohlaví byla nezaměstnanost vyšší u mužů (65,4 %), u žen (63,6 %), tedy marginální odchylka. Nejvyšší nezaměstnanost byla zjištěna u věkové kategorie 15–20 let a 20–25 let, (100 %) u obou pohlaví a u věkové kategorie nad 55 let. U mužů (70 %), u žen (80 %). Nejnižší nezaměstnanost je dominantní ve věkové kategorii žen 46–55 let (44,4 %), a v kategorii muži 36–45 let (50 %).

V Ústeckém kraji k 31. 11. 2017¹¹¹ byla celková nezaměstnanost 5,4 %, z toho 5 % ženy, a 5,8 % muži. V okrese Děčín představovala celková nezaměstnanost 5,5 %, 5,3 % ženy, 5,7 % muži. Z pohledu věkové struktury převažuje v Ústeckém kraji nezaměstnanost u osob ve věku 55–59 let (13,2 %), druhou nejpočetnější skupinou je kategorie 40–44 let (12 %). Podrobně je téma nezaměstnanosti respondentů zpracováno v tabulce 12, dostupné v příloze.

Respondentům byl následně položen dotaz, zjišťující dobu nezaměstnanosti. Z odpovědí respondentů vyplývá, že vyšší věková kategorie koresponduje s delší dobou nezaměstnanosti. Doba nezaměstnanosti 5 a více let byla u žen nad 56 let 50 %. Vyšší procento bylo u dotazovaných v kategorii 46–55 let (66,7 %). Delší doba nezaměstnanosti nad 3–5 let byla zjištěna mužů (41,2 %), u žen (23,8 %). Výsledky jsou uvedeny v tabulce 13 v příloze.

V Ústeckém kraji k 31. 12. 2016¹¹² převažovali uchazeči o zaměstnání, evidovaní více než 24 měsíců (3,2 %), v okrese Děčín bylo nejvíce uchazečů evidováno v kategorii do 3 měsíců (27 %) a s minimálním rozdílem uchazeči evidovaní více než 24 měsíců (26,9 %). I přes rozdílnost kategorizace doby evidence na úřadu práce lze konstatovat, že největší podíl uchazečů o zaměstnání je u osob překračujících dobu evidence nad 24 měsíců. Podrobnější data jsou uvedena v tabulce 14 dostupné v příloze. Údaj, doplňující problematiku nezaměstnanosti je frekvence evidence respondentů na úřadu práce. Zde jednoznačně převažovali respondenti, evidovaní potřetí 20 (33,3 %), následně podruhé 10 (20 %), a počtvrté 5 (8,3 %).

Často diskutovaným tématem v souvislosti s romskou menšinou je oblast bydlení. Z výsledků šetření vyplývá, že většina 38 (64,4%), respondentů bydlí v soukromém nájemním bytě, 11 (18,6 %), v městském nájemním bytě, a 10 (16,7 %) ve vlastním bydlení. Žádný z respondentů nebydlí v ubytovně ani ve vlastním domě. V Ústeckém kraji

¹¹¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nezaměstnanost v Ústeckém kraji k 30. listopadu 2017*. 2017-12 [citováno 2018-1-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/xu/nezamestnanost-v-usteckem-kraji-k-30-listopadu-2017>

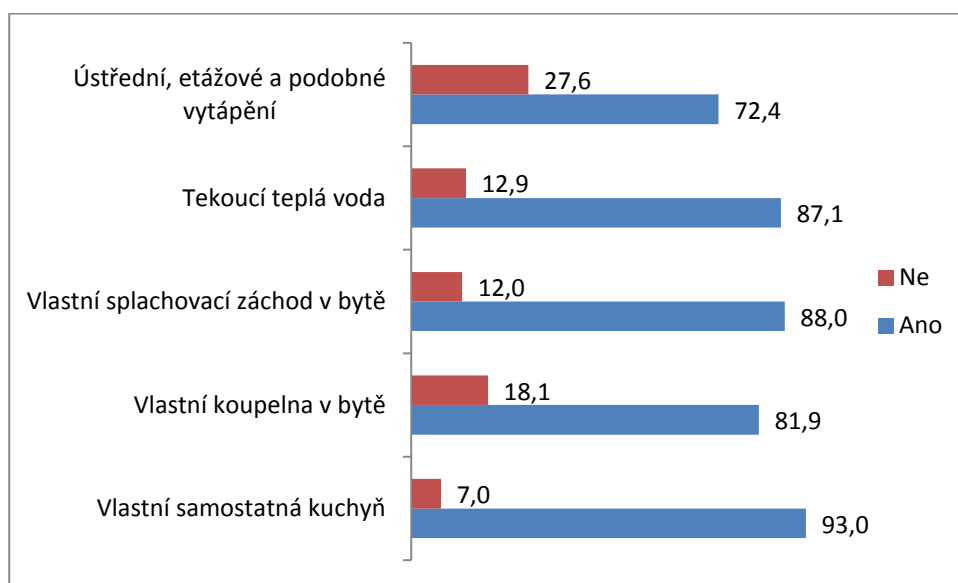
¹¹² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Ústeckého kraje – 2017*. 2018-01 [citováno 2018-1-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-usteckeho-kraje-2017>

činí podíl nájemních bytů 24,9 %, u bytů v osobním vlastnictví 21,4 %, a u vlastních domů 26 %.¹¹³ Ze srovnání mezi respondenty a Ústeckým krajem je patrné, že v právním užívání bytu převažuje forma nájemního bydlení.

Dále byli respondenti dotazováni na úroveň bydlení. Jako velmi dobré bylo bydlení hodnoceno pouze 5 respondenty (8,47 %), jako dobré 48 respondentů (81,36 %), špatné 5 respondentů (8,47 %) a velmi špatné 1 (1,69 %).

Zkoumána byla také základní vybavenost bytů. Největší disparita byla zjištěna u dotazu, zda respondenti disponují vlastní samostatnou kuchyní. 93 % respondentů odpovědělo ano, pouze 7 % ne. Výsledky jsou znázorněny v grafu 3.

Graf 4 Vybavenost bytů

Zdroj: dotazníkové šetření

Porovnání s výsledky SLBD v Ústeckém kraji je uvedeno v příloze 15. Z výsledků je patrné, že největší difference je u vytápění (ústřední, etážové a podobné).

¹¹³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Ústecký kraj – 2011. 2012-12* [citováno 2017-01-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/czso/zakladni-vysledky-scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-ustecky-kraj-2011-5r3bme6sdz>

V Ústeckém kraji (ÚK)¹¹⁴ jím disponuje 89 % obyvatel, u vzorku respondentů 72 %. Nejmenší rozdíl byl u tekoucí teplé vody ÚK 89,1 %, respondenti 87 %.

Často diskutované téma ve spojitosti s romskou menšinou je oblast diskriminace. V dotazníku respondenti odpovídali, zda ze strany většinové společnosti diskriminaci vnímají. Jak je uváděno v různých studiích a odborných publikacích (např. Nečas),¹¹⁵ problematika diskriminace je pro romskou menšinu aktuální a ovlivňuje jejich začlenění do společnosti. Výsledky šetření u zkoumaného vzorku respondentů toto zcela nepotvrdily. Většina dotazovaných 34 (58,33 %) diskriminaci určitě nevnímá, 15 (25,00 %) ji spíše nevnímá, a 10 (16,67 %) odpovědělo spíše ano. Téma diskriminace u zkoumaného vzorku romské menšiny ve Šluknovském výběžku tedy nepředstavuje prioritní problematiku.

Pokud respondenti odpověděli pozitivně, byla dále zkoumána oblast, ve které diskriminaci vnímají nejvíce. Všichni respondenti pocítující diskriminaci jednoznačně uváděli diskriminaci v oblasti hledání zaměstnání. Tento výsledek je potvrzován i výzkumem Mareše,¹¹⁶ který hovoří o diskriminaci Romů ze strany zaměstnavatelů, jak ale dodává, nezřídka jde také o záznam v rejstříku trestů. Šišková¹¹⁷ záznam v trestním rejstříku zmiňuje jako zástupný faktor v diskriminaci Romů v oblasti zaměstnanosti.

Časté předsudky majoritní společnosti v souvislosti s Romy jsou spjaté s jejich „zneužíváním“ statutu invalidního důchodu. Mezi dotazovanými bylo 16,67 % invalidních důchodců. V Ústeckém kraji představují příjemci invalidního důchodu 5 % obyvatel, v České republice 4 %. V tomto porovnání je tedy podíl invalidních důchodců z řad respondentů výrazně vyšší.

¹¹⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Ústecký kraj – 2011. 2012-12* [citováno 2017-01-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/czso/zakladni-vysledky-scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-ustecky-kraj-2011-5r3bme6sdz>

¹¹⁵ NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 114. ISBN 80-7067-952-2.

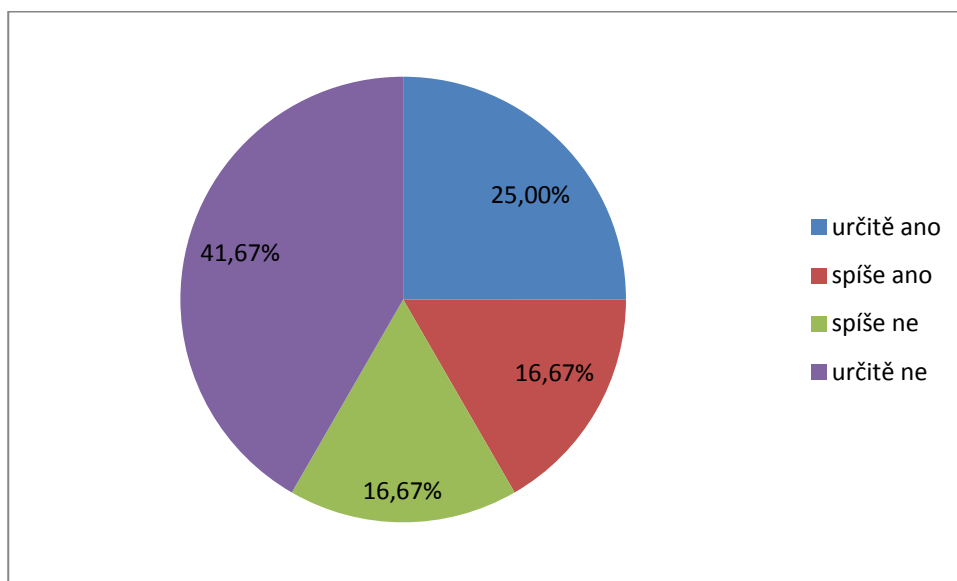
¹¹⁶ MAREŠ Petr, HORÁKOVÁ Markéta, RÁKOCZIOVÁ Miroslava. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. Praha : VÚPSV, v.v.i. 2008. 77 s. ISBN 978-80-7416-017-1.

¹¹⁷ ŠÍŠKOVÁ, Taťjana, úd. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Podobný stereotypní náhled na romskou menšinu ze strany majoritní společnosti představuje také problematika využívání systému sociálních dávek, v souvislosti s reprodukčním chováním Romů. Respondentům byl položen dotaz, zda jsou příjemci sociálních dávek. Zde 30 respondentů (50,85 %) odpovědělo ano, a u 29 (49,15 %) byla odpověď negativní. Právě v Ústeckém kraji byly v roce 2016 vydány největší částky na dávky sociální podpory.¹¹⁸ Vyplaceno bylo 1 173 477 dávek, v přepočtu 4 000 Kč na jednoho obyvatele. Vzhledem k počtu obyvatel to byly nejvyšší výdaje v ČR, reprezentované zejména příspěvkem na bydlení a přídavkem na dítě.

Respondenti byli dále dotazováni, zda větší počet dětí v romských rodinách souvisí s možností čerpání vyšších sociálních dávek. Výsledky jsou uvedeny v grafu 4.

Graf 5 Vztah mezi počtem dětí a vyššími sociálními dávkami.

Zdroj: dotazníkové šetření

Některé výzkumy romského etnika toto jednoznačně potvrzují. Sirovátka ve svém výzkumu¹¹⁹ uvádí jako alternativu k nemožnosti uplatnění se na pracovním trhu mateřství

¹¹⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vybrané údaje o sociálním zabezpečení – 2016-11-10*. [citováno 2018-1-14]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/czso/vybrane-udaje-o-socialnim-zabezpeceni-2016>

¹¹⁹ SIROVÁTKA, Tomáš. *Exkluze Romů na trhu práce a šance na jejich inkluzi*. Sociální studia [online]. 2010, č. 10, s. 12-33. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305104512.pdf>

u mladých, i nezletilých dívek, a tím získání jistých sociálních dávek. Z výsledků vlastního šetření vyplynulo, že většina 25 (41,67 %) zkoumaného vzorku Romů s tímto tvrzením nesouhlasí.

Oblast finančního sektoru v současné společnosti umožňuje jedincům, kteří se dostanou do nepříznivé finanční situace její řešení např. formou půjček. Tento fakt představuje jednoduché a rychlé řešení, které však může často způsobit zadlužení a vyústit až v exekuční řízení. Zkoumaným respondentům byl položen dotaz, kterým bylo zjišťováno, zda mají úvěry, půjčky, dluhy či exekuce. Většinou respondentů 39 (66,10 %), bylo odpovězeno ano. Zjištěná data byla srovnána s údaji z Ústeckého kraje, okresu Děčín a následně také s obcemi, ve kterých bylo šetření realizováno.¹²⁰ V počtu exekucí na osobu jsou výsledky získané šetřením respondentů podobné s úrovní kraje, okresu i obcí (4,2 exekuce na osobu). Diference je zejména v podílu osob v exekuci. U respondentů činí 66,10 %, data z kraje, okresu a obcí se pohybují v rozmezí od 15,93 % do 23,14 %. Podrobné zpracování je uvedeno v tabulce 16 v příloze.

Jazyková problematika Romů bývá často řešena zejména v souvislosti se školní docházkou žáků romské menšiny a jejich problémy s českým jazykem, kdy v závislosti na tom, jaký komunikační jazyk v rodině převládá, může být kvalita zvládání českého jazyka více či méně problematičtější. U respondentů bylo zjišťováno, zda v rodině hovoří romsky. Výsledkem šetření byla u 44 (75,00 %) odpověď spíše ne, u 10 (16,67 %) určitě ne a pouze 5 respondentů (8,33 %) odpovědělo určitě ano. Zjištěna byla malá frekventovanost romštiny ve zkoumaném vzorku respondentů.

Následující dotaz směřoval k tradicím a zvykům romské menšiny. Bylo zjišťováno, zda respondenti dodržují nějaké romské tradice. Výsledky jsou prezentovány tabulkou 17. Odpověďmi bylo potvrzeno, že většinou respondentů 35 (58,4 %) jsou romské tradice dodržovány, přesto 20 (33,33 %) respondenty bylo odpovězeno jednoznačně, určitě ne.

¹²⁰ OTEVŘENÁ SPOLEČNOST. *Mapa exekucí*. [online]. 2017 [citováno 2017-11-14]. Dostupné z : <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

Tabulka 17 Dodržování romských tradic

Tradice	Počet odpovědí	Relativní četnost (%)
určitě ano	10	16,7
spíše ano	25	41,7
spíše ne	5	8,3
určitě ne	20	33,3

Zdroj: dotazníkové šetření

Součástí výzkumu byl i dotaz na účast respondenta v nějakém programu, podporujícího romskou menšinu. Šetřením bylo zjištěno, že pouze 10 (16,67 %) respondentů bylo účastno v některém programu. Respondenty byly uváděny konkrétní kurzy: kurz výpočetní techniky (5 respondentů), kurz obsluhy motorové sekačky a křovinořezu (3 respondenti) a kurz strážného (2 respondenti). Jde o malý podíl respondentů, neboť například pozice strážného je na pracovním trhu poptávaná velmi často.

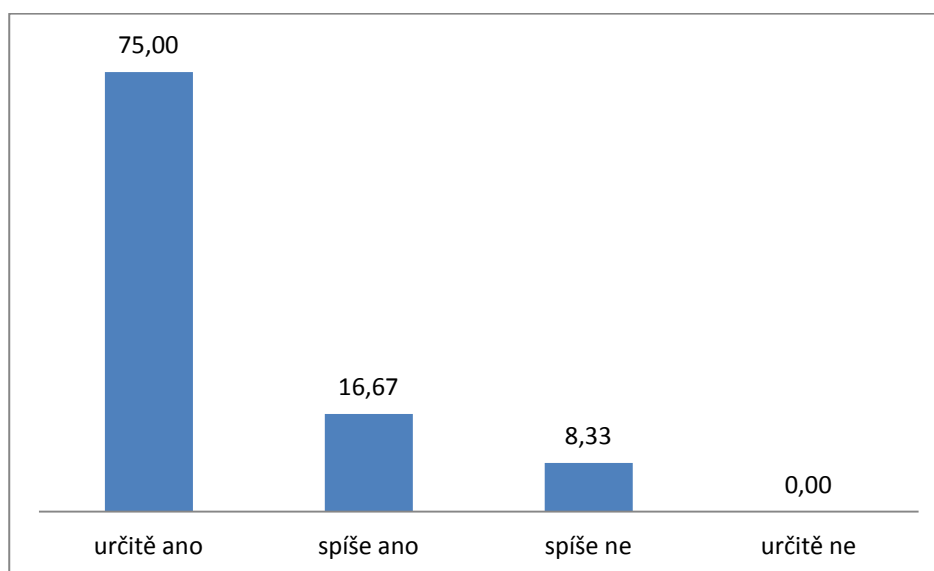
Dále byli respondenti v případě účasti na konkrétním programu dotazováni na přínosnost programu. Pět respondentů (50 %) z dotazovaných deseti bylo odpovězeno určitě ano, program byl přínosný a pět (50 %) respondentů byla uvedena odpověď určitě ne. Negativně hodnotilo program 5 účastníků kurzu výpočetní techniky. Hodnocení respondentů jsou tedy diametrálně odlišná.

Následně byla zkoumána představa respondentů o předpokládané nutné úrovni vzdělání jejich dětí. Výsledky šetření: základní škola (0 %), učňovský obor 20 respondentů (33,90 %), střední škola 15 (25,42 %) respondentů a vysoká škola 24 (40,68 %) respondentů. Představy dotazovaných jsou velmi ambiciózní, pokud je porovnáme s jejich vlastní úrovní vzdělání. Zde převažuje základní škola (45,76 %), vyučení (35,59 %), střední škola (10,17 %) a vysoká škola (3,39 %).

Jednou z oblastí, která je dlouhodobě v popředí zájmu v souvislosti s Romy, je vzdělání, respektive vzdělávání. Často je tato problematika prezentována zejména různými neziskovými organizacemi v ČR, ale také zahraničními např. Amnesty International. Dle informací této organizace jsou Romové každodenně nuceni čelit diskriminaci a segregaci ve školách, kvůli neschopnosti vlády řešit zakořeněné předsudky ve vzdělávacím

systemu.¹²¹ Fakta prezentovaná Amnesty Internacional jsou diskrepanční z hlediska výsledků šetření respondentů. Zde bylo zjišťováno, zda Romové mají odpovídající možnosti pro vzdělávání. Většina, (75 %) dotazovaných odpovídající možnost vzdělávání potvrdila. Data jsou uvedena v grafu 5.

Graf 6 Možnosti vzdělávání (%)

Zdroj: dotazníkové šetření

Další šetření bylo směřováno na oblast vztahů většinové společnosti a Romů, konkrétně vztahu mezi romskými dětmi a jejich spolužáky z majoritní společnosti. Respondenti dotazováni, zda romské děti kamarádí s neromskými a tráví-li spolu volný čas. Většinou respondentů byla bezproblémovost vztahů mezi romskými a neromskými dětmi potvrzena. Určitě ano odpovědělo 49 (75 %) respondentů, spíše ano 5 (16,67 %), spíše ne 5 (8,33 %). Určitě ne neodpověděl žádný respondent. Česká školní inspekce realizovala průzkum ve školách ve vyloučených lokalitách, kde byli žáci mimo jiné dotazováni jakým místem pro ně škola je.¹²² 62,6 % žáků uvedlo: místo kde snadno

¹²¹ AMNESTY INTERNATIONAL. *Amnesty vzkaz české vládě: V řešení diskriminace romských dětí ve školách to chce více snahy!* [online]. 2015-05-01 [citováno 2017-10-16]. Dostupné z : <https://www.amnesty.cz/news/320/amnesty-vzkaz-ceske-vlade-v-reseni-diskriminace-romskych-deti-ve-skolach-to-chce-vice-snahy>

¹²² ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Tematická zpráva – Kvalita vzdělávání v sociálně vyloučených lokalitách.* [online]. 2015-12-07 [citováno 2018-01-12]. Dostupné z : <http://www.csicr.cz/cz/DOKUMENTY/Tematicke-zpravy?page=6>

nacházím přátele, 46,3 % místo kde cítím, že tam patřím, a 30,8 % místo kde mě jiní žáci zřejmě mají rádi. Tyto výsledky korespondují s prováděným šetřením.

Následující dotaz zjišťoval, jakou třídu by měli romští žáci navštěvovat, z hlediska zastoupení romské menšiny. Zda pouze s Romy, nebo i s ostatními neromskými dětmi, či zda na tom nezáleží. Většina respondentů 54 (91,67 %) uvedla společnou třídu s ostatními neromskými dětmi. Pouze marginálním počtem 5 (8,33 %) byla uvedena odpověď – na tom nezáleží.

Další dotaz byl směřován na zjištění úrovně finanční situace respondentů. Přestože tento dotaz byl více osobní, neměli respondenti s odpověďmi žádný problém. Celými 44 (75,00 %), byla označena finanční situace jako dobrá, přestože 64,4 % respondentů je nezaměstnaných. Pouze 15 (25 %) dotazovanými byla finanční situace označena jako špatná.

Problematickou oblastí často diskutovanou v souvislosti s Romy je kriminalita. V Ústeckém kraji bylo v roce 2016 spácháno 18 377 trestných činů,¹²³ z toho 3 136 v okrese Děčín. Počet trestných činů na 1 000 obyvatel je v Ústeckém kraji po Praze druhý nejvyšší. Respondentům byl položen dotaz, zda se dopustili trestné činnosti a případně byli i odsouzeni. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 18.

Tabulka 18 Trestná činnost

Status	Počet respondentů	Podíl respondentů (%)
Nesouzeni	25	41,67
Odsouzeni podmíněně	10	16,67
Odsouzeni nepodmíněně	25	41,67

Zdroj: dotazníkové šetření

¹²³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Kriminalita v Ústeckém kraji v roce 2016*. [online]. 2017 [citováno 2018-01-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/kriminalita-v-usteckem-kraji-v-roce-2016-predbezne-udaje>

Z výsledků je zřejmé, že více než polovina respondentů byla odsouzena: 10 (16,67 %) podmíněně, 25 (41,67 %) nepodmíněně a 25 (41,67 %) souzeno nebylo.

V souvislosti s integrací Romů, byl položen respondentům dotaz, jaký je podle nich v současnosti největší problém romského etnika. Odpověď byla respondenty hodnocena dle úrovně závažnosti od 1 do 5. 1. úroveň (nejzávažnější), 5. úroveň (nejméně závažná). Z výsledků odpovědí na tento dotaz je patrné, že za největší problém romské menšiny ve zkoumaném regionu je považována nezaměstnanost. Ta byla 35 (59,32 %) respondenty uvedena jako nejzávažnější (na 1. stupni závažnosti). Jako další (2. stupeň závažnosti) byla respondenty uvedena nízká úroveň vzdělání Romů. Tento problém označilo 34 (57,63 %) respondentů. Na třetí pozici 15 (25,42 %) respondentů zařadilo kriminalitu. Detailní přehled oblastí hodnocených dle úrovně závažnosti na základě odpovědí respondentů je uveden v tabulce 19 v příloze.

Nejméně závažná byla pro respondenty politická aktivita (ohodnoceno 0 respondenty), dále kvalita bydlení (nehodnoceno 39 respondenty) a následně téma závislost na sociálních dávkách (nehodnotilo 30 respondentů). Diskriminace jako závažný problém při hledání zaměstnání byla uvedena také u 66 % respondentů při výzkumu romského etnika realizovaném FRA¹²⁴ v 11 zemích EU včetně České republiky. Jako další závažný problém uvedlo 80 % dotazovaných respondentů také chudobu. Průzkum byl prováděn na tisíci domácnostech z každé země.

Dále byly respondenti dotazováni na nejdůležitější životní hodnoty. Hodnoceny byly stejnou stupnicí (1 – 5) jako předchozí otázka. Jak uvádí Marádová,¹²⁵ prioritní je u Romů vztah k dětem. Toto bylo potvrzeno i výzkumem. Jak je zřejmé z tabulky 20 (uvedena v příloze), nejdůležitější hodnotu pro Romy představují děti. Na úrovni 1 (nejdůležitější) byly prezentovány 29 (49,15 %) respondentů. Nejvyšší důležitost ohodnocenou stupněm dva, bezpečí uvedlo 19 (32,20 %) respondentů. Nejvyšší počet

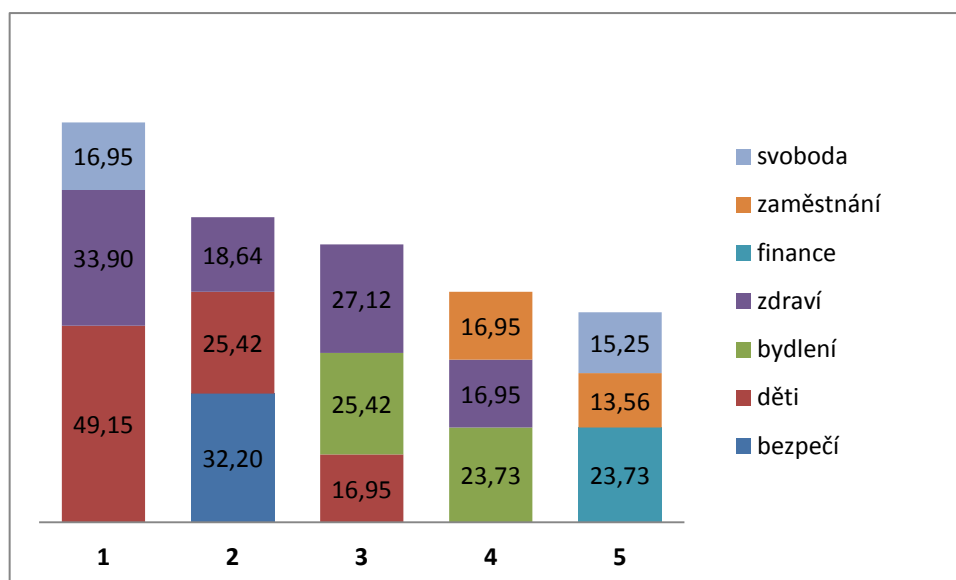
¹²⁴ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS: *Chudoba a nezaměstnanost: situace Romů v jedenácti členských státech EU*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2016. ISBN 978-92-9491-209-1.

¹²⁵ MARÁDOVÁ, Eva. *Multikulturní porozumění*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 19. ISBN 80-86991-82-2

respondentů 15 (27,12 %) na třetím stupni důležitosti zařadil zdraví. Jako nejméně důležitá hodnota je uváděna víra v boha. Nehodnotilo 59 respondentů, následně sousedské vztahy 55 a zaměstnání 37.

V dotazu na největší problém romského etnika byla jako nejzávažnější uváděna nezaměstnanost. U životních hodnot však byla poprvé klasifikována až na třetí úrovni 4 (8,33 %) respondentů. Nejvíce dotazovaných uvedlo zaměstnání až na 4 úrovni důležitosti 10 (16,95 %). Graf 6 vizualizuje výsledky (dle úrovně závažnosti 1–5), vždy 3 nejvíce zastoupené životní hodnoty dle podílu respondentů v každé úrovni.

Graf 7 Životní hodnoty dle úrovně důležitosti (%)

Zdroj: dotazníkové šetření

V současné společnosti schopnost využívat dostupné komunikační technologie alespoň na základní úrovni, zvyšuje nejenom hodnotu jedince na pracovním trhu, ale také možnost pohybovat se v určitých sociálních skupinách, a získávat dostupné informace, které mohou přispět k potřebnému životnímu komfortu. Respondenti odpovídali na dotaz, zda informační technologie využívají. Majoritním počtem respondentů 44 (75,00 %) byla uvedena odpověď ano. Pouze 15 (25,00 %) respondentů odpovědělo ne. Vybavenost

respondentů osobním počítačem a internetem je v porovnání s Ústeckým krajem (64,6 %) ¹²⁶ vyšší o 10,4 %.

Následujícím dotazem bylo zjišťováno, k jakému účelu jsou informační technologie (IT) využívány. Výsledek šetření poukazuje na koherenci odpovědí respondentů: 29 (50,00 %) využívání sociálních sítí, pouze 2 (3,39 %) hledání zaměstnání. Podrobná data jsou v tabulce 21 v příloze. Toto zjištění představuje určitou antinomii mezi tímto výsledkem a dotazem na hlavní problémy romského etnika, kde byla nezaměstnanost označena za prioritní problém, ale technologie IT je k hledání zaměstnání využívána minimem respondentů. Dle dat ČSÚ z roku 2017 pro Českou republiku 93 % uživatelů internet využívá pro komunikaci (sociální sítě, telefonování). Čtení on-line zpráv se věnuje 86 % uživatelů internetu. Vedle komunikace využívá téměř 90 % uživatelů internet k zábavě.

V poslední položce dotazníku, bylo respondentům umožněno doplnění jakékoliv informace, která byla z jejich strany považována za důležitou, a nebyli na ni dotazováni. Tato možnost byla využita pouze čtyřmi respondenty. Ze strany těchto respondentů byl zájem o doplnění určitých informací, ale písemná forma byla pro jejich prezentaci problematická, proto byly tyto odpovědi s jejich svolením nahrávány na záznamové zařízení. Přepis do písemné podoby je autentický, bez jakýchkoliv úprav.

Respondent č. 1: *„Některý cigáni nemaj zájem o práci, a jak říkaj v televizi, nechť se začleňovat. Jim to tak vyhovuje. Problémy sou s těma mladejma, rodiče je nevychovávaj. Je jim to jedno.“*

Respondent č. 2: *„Stalo se mně, že jsem odpovídala na práci, nebo volala, a že jo ať přidu. Když pak viděli, že sem cigánka, tak už to místo nebylo.“*

¹²⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počítače a internet v domácnostech 2015*. 2018-01 [citováno 2018-1-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/xb/pocitace-a-internet-v-domacnostech-2015>

Respondent č. 3: „Práce je hodně, kdo chce tak může dělat. Ale když mám dítě, a musím dojíždět, tak ty peníze sou tak malý, že budu radši doma. Sociálka mně pomůže. Ted’ potřebuju pračku, tak mi daj osum tisíc, abych mohla prát.“

Respondent č. 4: „Některý cigáni neuměj hospodařit s penězma, jak ste se tam ptal. Když je maj, tak dou nakupovat. Taky si pak berou ty půjčky, co je můžou splácet každej tejdén, a některý s tím pak maj problémy.“

Uvedenými respondenty byly prezentovány oblasti, které pociťují jako problematické, a které dle výsledku průzkumu potvrdili i ostatní dotazovaní: finance, diskriminace, sociální podpora i hospodaření s penězi. Respondent č. 8 hovořil o tom, zda přílišné zviditelňování romské menšiny nepřináší spíše negativa. Nelze však tento názor generalizovat, jde pouze o jednoho respondenta ze zkoumaného vzorku. Pro relevanci tohoto názoru by byl nutný výzkum realizovaný na daleko větším počtu respondentů.

5.5 Postoje představitelů obcí k problematice

Jak je toto téma vnímáno místními politiky bylo zjišťováno polostrukturovaným rozhovorem s představiteli měst ve Šluknovském výběžku. Rozhovory byly nahrávány na záznamové médium a následně analyzovány. Šetření bylo prováděno s představiteli obcí: Rumburk, Jiříkov, Šluknov, Krásná Lípa a Varnsdorf. Respondenti byli informováni o anonymitě prováděného šetření. Pro toto šetření byly připraveny pouze tematické okruhy, tak, aby byla respondentům umožněna co nejširší, možnost vlastního vyjádření.

Migrace Romů

Toto téma zaznívalo u všech respondentů podobně. Migrace probíhá převážně ve Šluknovském regionu. Do vnitrozemí místní Romové nemigrují. Rodiny cirkulují převážně ve Šluknovském výběžku. Z vnitrozemí je již migrace minimální. Podobně i migrace do zahraničí, převážně do Anglie je spíše marginální. Představitel města Krásná Lípa se k tomuto vyjádřil následovně. „Proč k nám chtějí, když tu není práce? Dostanou dávky a většinou nechtějí pracovat. Od nás migruje po výběžku tak čtvrtina Romů (z 500)“.

Kvalita bydlení Romů

Kvalita bydlení je závislá na konkrétní lokalitě. Pokud Romové bydlí ve starší zástavbě, jde většinou o nízkou úroveň bytů. Rozdíl představují lokace panelákových sídlišť, kde je úroveň bydlení daleko vyšší. Jak bylo uvedeno představitelem města Varnsdorfu, *„Tam bydlí ti slušní.“* *„Diskriminace v bydlení? Ne, existuje bytová komise, výběrové řízení, stanovuje se pořadník.“* Často byla dotazovanými také uváděna nezodpovědnost v chování nájemníků vůči vybavenosti bytů, vedoucí někdy až k devastaci.

Problémem jsou nízké ceny nemovitostí ve Šluknovském výběžku. Nemovitosti jsou skupovány spekulanty a realitními kanceláři, ti je následně pronajímají Romům. Jak uvedl představitel města Jiřikova, *„Jde o slušný obchod. Někde mají nájemní smlouvy na jeden měsíc, a když dělají problémy, tak končí. Město jim byty nedá, protože většinou nemají uhrazené závazky (nejvíce na svozu odpadu), takže nemohou jít do výběrového řízení.“*

Některé obce, prodali domy, a i celé lokace panelákových sídlišť soukromým majitelům, kteří je nyní pronajímají, což způsobuje problémy s kumulací sociálně slabých obyvatel, a vede následně i ke vzniku sociálně vyloučených lokalit. Jak je uváděno představitelem města Šluknova, *„Toto byla velká chyba města.“* Přestavitel města Varnsdorfu vidí například řešení v odkoupení bytů a nemovitostí od soukromníků a Romy tam již neubytovávat. *„Rozptýlit je mezi majoritu.“*

Problémy soužití s majoritou

Jak bylo uvedeno představitelem města Varnsdorfu, *„Starší Romové jsou bez problémů, problémy způsobují ti noví a mladá generace Romů. Rodiče je špatně vychovávají. Pravdou je, že vandalismus však často způsobují neromové.“* Na problematiku soužití s Romy si spíše stěžují lidé, kteří bydlí v konkrétní lokalitě s Romy. Ostatní ne. Nelze tedy hovořit o jednotném názoru majority na tuto romskou menšinu. Jde spíše o ty, kteří jsou s nimi v bližším a častějším kontaktu. Jak je uváděno představitelem města Šluknova, *„Problém není Rom, ale jejich styl života. Hluk, nepořádek, vulgarita,*

bezprizorní děti bez dozoru, rušení nočního klidu, vandalizmus. Zbudovali jsme dětské hřiště se zastřešením (vyloučená lokalita) a už není. Žádný režim je nebyl schopen integrovat.“

Diskriminace Romů

Diskriminace Romů je v souvislosti s touto menšinou často zmiňována, a budí tak dojem hlavního problému romské menšiny. Na základě šetření respondentů z řad místních politiků, to v současnosti není nosné téma. Toto bylo potvrzeno i výsledky dotazníkového průzkumu v romských rodinách. Představitel města Krásná Lípa se k této problematice vyjádřil. *„Romové odchází do zahraničí, většinou do Anglie a jako důvod udávají diskriminaci. Pravda však je, že jim jde většinou o ekonomickou stránku, tedy peníze.“* Někteří Romové pracují v technických službách, a jak bylo uvedeno představitelem města Varnsdorfu, *„Jsme s nimi velmi spokojeni a oni sami jsou na to hrdí. V těch svých uniformách chodí celý den.“* Znevýhodnění je způsobeno zejména úrovní vzdělání a nízkou kvalitací.

Asistent prevence kriminality

Zřízení této pozice předpokládalo snížení trestných činů, přestupků a zvýšení bezpečí obyvatel ve vyloučených lokalitách. Názory politiků na potřebnost a efektivitu pozice jsou odlišné. Dle představitele města Krásná Lípa je přínosná. *„Ano, Romové si již zvykli, mají respekt. Problém je nedostatek financí na větší počet asistentů. Už jenom to, že je vidí, je dobré.“* U některých politiků bylo hodnocení této pozice protichůdné (představitel města Varnsdorfu). *„Na začátku to bylo dobré, teď už je neberou vážně. Záleží na výběru.“* Jeden z dotazovaných politiků (představitel města Rumburku) uvedl. *„Jsou přínosem, a získali práci. Pomáhají u škol, na přechodech a také při řešení sousedských sporů. Asistují také na poště při výplatě sociálních dávek.“*

Systém sociální podpory

Systém sociální podpory v souvislosti s Romy byl většinou respondentů vnímán téměř identicky. Klasifikován jako příliš štědrý, nemotivující a špatně nastavený. Jak uvedl představitel města Varnsdorfu. *„Systém dávek vyhovuje Romům, vysocí politici mají obavy z toho, co by se stalo, kdyby se ty dávky upravily, tedy snížily. Aby tady nic nevypuklo, tak*

jim pošleme peníze. Chce to spíše motivovat k práci.“ Dle vyjádření respondentů je tato problematika vnímána kontroverzně. Převažuje ale názor, že systém dávek je zcela nevyhovující. Představitel města Jiřikova k tomuto uvádí. „Lidé si všímají výše dávek. Když jdou na poštu a vidí, kolik berou, tak je to štvé.

Ze strany majoritní společnosti je často hovořeno o Romy zneužívaném systému sociálních dávek. Představitel města Šluknova k tomu poznamenal. *„Umějí ne zneužívat, ale využívat systém. Špatné nastavení. Podporu mají i kojící matky. Z místních firem za mnou chodí personalisté, že potřebují lidi. Jaká je ale motivace? Proč vstávat ráno do práce. Na sociálních dávkách možná dostanu méně ale o kolik. Pokud by nastoupili do práce, tak se jim dávky sníží.“*

Vzdělávání Romů

Vzdělávání, problematika ve společnosti hodně vnímaná v souvislosti s údajnou diskriminací romských dětí, segregací a odkládáním do speciálních škol. Představitel města Šluknov k tomuto uvádí. *„Romové nechtějí, aby jejich děti chodily do třídy jenom s Romy. Problémy ale máme se záškoláctvím. Děti z rodin, vracejících se z Anglie jsou nevzdělané a o vzdělání ani nemají zájem. Jejich kariéra je Úřad práce. Vzdělávání je pro ně příliš dlouhé.“* Jak zmiňují někteří další politici, množství Romů odchází do speciálních škol. Důvodem však není segregace Romů, ale nestačí na učivo. Velký problém je rodinné zázemí, komentuje tuto problematiku představitel města Varnsdorfu. *„Dětem se doma nikdo nevěnuje. Po základní škole už nepokračují, vzdělání je ztracený čas. Na pracáku dostanou nějaké peníze.“* Konkrétní poznatky ze speciálních škol v regionu Šluknovska, na převažující počet romských žáků v těchto školách nepoukazují.

Jiná situace, která byla politiky zmiňována, je časté dojíždění neromských dětí z okolních obcí do škol, kde není taková kumulace romských žáků. Představitel města Varnsdorfu se k tomuto vyjádřil. *„Někteří rodiče nechtějí, aby jejich děti chodily do třídy s Romy.“*

Osobní vyjádření představitelů obcí k romské problematice

Respondentům byl položen dotaz: Jaký je Váš osobní názor na romskou problematiku. Záměrem bylo, umožnit respondentům vyjádřit své názory na romské etnikum, nejen z pozice politiků místních samospráv, ale i ze svého osobního pohledu.

Jednoznačně byl všemi dotazovanými potvrzen špatně nastavený systém sociálních dávek. Dále jsou uvedeny názory jednotlivých respondentů k různým oblastem týkajícím se romské otázky. Představitel města Krásná Lípa: *„Co bych udělal, kdybych nebyl omezen možnostmi a legislativou? Pokud možno bych je všechny zaměstnal.“* Názor představitel města Šluknova mířil spíše do vlastních řad na oblast sociálně vyloučených lokalit. *„Velká chyba byla, že jsme prodali byty soukromým osobám, které je teď pronajímají. Chtěli jsme je odkoupit, ale jejich cenové nároky jsou pro nás nereálné.“*

S řešením romské otázky souvisí i činnost Agentury pro sociální začleňování (APZ). I k tomuto tématu se někteří respondenti vyjádřili. Představitel města Varnsdorfu aktivity APZ komentoval takto. *„Ano, byli u nás, ale nemělo to žádný přínos. Mají různé nápady ano, ale ... Když tu byly v roce 2011 ty nepokoje, absolutně v ničem nepomohli. Ano, zpracovali analýzu. To je ale dobré spíše pro lepší získání dotací.“*

Představitelem města Jiříkova byl prezentován názor na zbytečné zviditelňování romské otázky. *„Myslím si, že by mělo jít spíše o komplexní problematiku všech sociálně slabých občanů. Nezáleží na tom jaká je to menšina. Ano, ať si uchovají své tradice atd., ale musí se přizpůsobit společnosti, ne ona jim. Ty doby, kdy bylo možné hovořit o diskriminaci, již jsou za námi. Práce je. Firmy potřebují lidi, když ale nechtějí pracovat, je to problém. Problém je také jejich životní styl. Jak se lze například postavit k informaci sociální pracovnice, které rodiče řekli. Už aby ta holka skončila školu. Když ráno vstává, tak nás budí.“*

Problematické soužití Romů s majoritou představuje oblast, na které se všichni politici shodli. Neshody však nejsou se starousedlíky z řad Romů, ale s novými a bohužel stále častěji s mladou generací Romů. Představitel města Jiříkova hodnotí tuto situaci slovy: *„Ti, kteří zde nežijí, mají dojem, že problémy s Romy jsou na denním pořádku. Opak*

je pravdou. Dovoluju si tvrdit, že jsou spíše marginální. Týká se to spíše určitých lokalit. Nemám problém s naším Romem, ale s tím, co se přistěhoval.“

Představitel města Varnsdorfu se k této otázce vyjádřil ve smyslu: „*Problémy s Romy přetrvávají, ne ale již tolik jako například v roce 2011 a nutno poznamenat, že ji převážně vnímají pouze lidé, žijící v okolí sociálně vyloučených lokalit. Většina občanů tuto problematiku příliš neregistruje.*“

Osobní názory politiků na romskou menšinu lze hodnotit jako velmi různorodé, shodující se však ve špatném nastavení systému sociálních dávek, který byl označen za nevyhovující a nemotivující, a také v názoru na neproblematičnost romských starousedlíků. Spektrum názorů politiků na řešení otázky Romů zde bylo zmiňováno pouze okrajově, pro upřesnění problematiky. Tato otázka přesahuje možnosti této práce a vyžádala by si samostatný výzkum.

5.6 Shrnutí výsledků šetření

Výzkumná otázka č. 1

Romové vnímají diskriminaci ze strany majoritní společnosti. Výsledky šetření nepotvrdily tento předpoklad. 58,33 % dotazovaných diskriminaci určitě nevnímá, 25 % ji spíše nevnímá a pouze 16,67 % odpovědělo spíše ano. V podotázce odpovídali respondenti, kteří diskriminaci vnímají (10 respondentů - 16,67 %) na dotaz: Ve které oblasti vnímají diskriminaci nejvíce. Všemi dotazovanými byla jednoznačně potvrzena diskriminace v oblasti hledání zaměstnání.

Výzkumná otázka č. 2

Většina romské populace má pouze základní vzdělání. Výsledky výzkumu byl tento předpoklad potvrzen. Ze zkoumaného vzorku 59 respondentů měl největší počet dotazovaných 26 (44,1 %) základní vzdělání, 22 (37,3 %) vyšší odbornou školu, 9 (15,3 %) střední školu a 2 (3,4 %) vysokou školu.

Výzkumná otázka č. 3

Romské rodiny většinou bydlí v nevyhovujících podmínkách. Výsledky šetření toto nepotvrdily. Úroveň bydlení uvedlo: 5 (8,47 %) jako velmi dobré, 48 (81,36 %) dobré, 5 (8,47 %) špatné, 1 (1,69 %) velmi špatné.

Výzkumná otázka č. 4

Za největší problém považují v současnosti Romové nezaměstnanost. Tento předpoklad byl potvrzen 34 (58,33 %) respondentů.

Výzkumná otázka č. 5

Nejdůležitější hodnotu Romů představují děti. Tento předpoklad byl potvrzen 29 (49,15 %) respondentů.

Výzkumná otázka č. 6

Vyšší počet dětí v romských rodinách je ovlivněn možností čerpání sociálních dávek. Výsledky šetření toto nepotvrdily. 25 respondentů (41,67 %) odpovědělo určitě ne, 10 (16,67 %) spíše ne.

5.7 Návrhy a doporučení

Výsledky šetření poukázaly na nezaměstnanost, jako nejzávažnější problém Romů. Romská menšina má vzhledem k nižší úrovni vzdělání situaci více ztíženou. Úroveň nezaměstnanosti ve Šluknovském výběžku se pohybuje v rozmezí 2 % až 7 %. Zvýšit zaměstnanost romské menšiny umožňuje uplatnění Romů ve veřejně prospěšných pracích, či jako asistenti prevence kriminality. Počet pracovních pozic je však omezen disponibilními finančními prostředky krajské pobočky úřadu práce. Řešení by mohlo být zřizování sociálních podniků, které by kompenzovali nedostatečné finanční prostředky, potřebné na zvýšení počtu pracovních míst. Jinou možností pro obce jsou projekty, zaměřené na sociálně znevýhodněné skupiny, dlouhodobě nezaměstnané, nedostatečně kvalifikované osoby, realizované Úřadem práce, či neziskovými organizacemi. Zaměstnavatelé také mohou poptávanou pracovní pozici obsadit s využitím příspěvku na

společensky účelné pracovní místo a v případě spokojenosti se zaměstnancem, uzavřít standardní pracovní smlouvu.

Rekvalifikace je další možností jak získat uplatnění na pracovním trhu. Měla by však splňovat reálné předpoklady možného uplatnění se na trhu práce. Například kurz strážného, či získání oprávnění na řízení vysokozdvizného vozíku již akceptuje poptávku místního pracovního trhu. Ze strany úřadu práce by měli být evidované osoby cíleně a pravidelně směřovány na rekvalifikace, uplatnitelné na regionálním trhu práce při každé návštěvě u kompetentního referenta. Osobě v evidenci úřadu práce zákon předepisuje přijmout dohodnutou rekvalifikaci, neboť jinak může být z evidence vyřazen. Jejím absolvováním se cena na trhu práce evidované osobě zvyšuje.

Osoby evidované na úřadu práce musí disponovat informacemi o službách, které jim mohou při získávání zaměstnání pomoci. Úřad práce v Rumburku nabízí například sestavení životopisu, poradenství v oblasti finanční gramotnosti, volný přístup k počítači a internetu, Job klub, pracovní právní poradenství, přípravu na přijímací pohovor se zaměstnavatelem, či individuální poradenství. Je však nutné, aby uchazeč o zaměstnání o těchto možnostech věděl.

Úspěšnost uplatnění se na pracovním trhu je dána úrovní lidského kapitálu, který je jedinec schopen nabídnout. Mladá generace Romů potřebuje získat motivaci ke vzdělávání, potažmo vzory, které jim v rodině chybí. Překážkou je však přístup rodičů a následně jejich dětí ke vzdělávání jako k něčemu, co je zbytečné a je to ztráta času. Romští žáci potřebují pochopit, že vzdělanost jim přinese materiální požitky, i určitou společenskou prestiž, kterou Romové považují za důležitou.

Ke zlepšení situace by mohly přispět povinné kurzy pro rodiče žáků základních škol, ve kterých by získali informace o nutnosti vzdělávání. Romští žáci mohou hůře akceptovat nutnost vzdělávání se, pokud nemají vzor, který by je k tomu motivoval a přesvědčil. Cílem těchto kurzů by byly i informace o zvládání učiva a způsobech, jak pomoci při domácí přípravě. Tyto kurzy by probíhaly cyklicky a mohli by pomoci odstranit

bariéry negativního vnímání vzdělávání a tím následně zvýšit možnost získání kvalitního zaměstnání.

Řešení obtížné situace v oblasti bydlení pro sociálně slabé občany a rodiny, představuje koncepce sociálního bydlení. Ta je například v případě města Rumburku implementována ve Strategickém plánu sociálního začleňování města Rumburku a obce Staré Křečany pro období 2017 – 2020. V oblasti bydlení jeho koncepce počítá s nabídkou vhodného bydlení pro různé typy životních situací. Prioritně pro osoby sociálně vyloučené, či sociálním vyloučením ohrožené, sekundárně také ohrožené hmotnou nouzí a dlouhodobě nezaměstnané.

Koncepce sociálního bydlení nyní umožňuje vytvořit několik stupňů bydlení. Krizové bydlení, určené osobám, které ihned potřebují řešení, na dobu maximálně 6 měsíců. Sociální bydlení: zkolaudovaný prostor k trvalému bydlení. Povinná je zde sociální práce s osobou v tomto bytě. Dostupný byt: také zkolaudovaný byt, kde sociální práce je dobrovolná. Obec pokud nemá dostatečný bytový fond pro sociální či dostupné bydlení, uzavírá smlouvu s majiteli bytů. Bytový fond může obec obnovit díky investiční podpoře státu. Tímto způsobem by bylo možno částečně řešit problémy s bydlením sociálně slabých rodin, případně také dislokací do nových bytů eliminovat, nebo zmírnit, vytváření sociálně vyloučených lokalit.

Pro úspěšnou integraci Romů je důležitá jejich aktivní participace, zacílená na zapojení se do politického a společenského života společnosti, ne pouze pasivní přijímání pomoci. Existuje Rada vlády pro národnostní menšiny, Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, dále navazují pouze romští koordinátoři a romští poradci. Na místních úrovních prakticky neexistuje platforma, která by Romy zastupovala. Aktivity jsou realizovány pouze v konkrétních projektech, iniciovaných majoritní společností.

Aby bylo možno postihnout reálné potřeby a problematiku určitého regionu ze strany romské menšiny, je třeba vlastní iniciativy Romů. K tomu by mohla dopomoci pozice romského poradce v regionu působnosti úřadu práce např. Rumburku. Jeho úkolem by bylo komplexně mapovat problematiku této oblasti. Získávat informace o sociálně

vyločených lokalitách, navštěvovat romské rodiny, získávat povědomí o potížích, se kterými se Romové setkávají, případně nasměrovat k jejich řešení. Komunikovat s vedením škol, předškolních zařízení, neziskovými organizacemi a potenciálními zaměstnavateli. Komunikace se zaměstnavateli by mohla přispět k oproštění se od předsudků „nebát se „ zaměstnat Roma a vytvořit příležitost jako pro majoritu. Tyto informace následně projednávat s vedením obcí, krajskými romskými koordinátory, romskými asistenty ve školách a s lokálním konzultantem Agentury pro sociální začleňování.

Bez důkladné znalosti místního prostředí bude proces integrace spíše založen na institucionálním předpokladu majoritní společnosti, jak by měla integrace vypadat. V současné době je participace Romů na komunální úrovni velmi nízká, spíše mizivá. Vytvoření romských organizací a jejich následná spolupráce s místními orgány by značně přispěla k informovanosti o stavu a potřebách romské komunity v konkrétní lokalitě a posunula je následně k jejich možnému řešení. Druhou stranu integrace představuje změna přístupu samotných Romů, ochota určitého kompromisu vlastních tradic, a přijetí a akceptace způsobu života a norem majoritní společnosti.

6 Závěr

Diplomová práce analyzuje sociálně ekonomické aspekty života romského etnika ve Šluknovském výběžku. Při jejím zpracování byla využita data z dostupných zdrojů Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy a Vlády České republiky.

Výzkum byl proveden formou dotazníkového šetření v regionu Šluknovského výběžku. Bylo distribuováno celkem 90 dotazníků, zpětně vyplněných bylo navraceno 59 z toho 33 žen a 26 mužů. Nejvíce zastoupených respondentů bylo ve věkové kategorii nad 56 let a to 15, z toho 10 mužů a 5 žen. Nejméně početnou skupinou respondentů byla kategorie 20 – 25 let, zastoupena pouze 2 respondenty. U respondentů převažovalo základní vzdělání, to bylo zjištěno u 28 respondentů, vyučení dosáhlo 22 dotazovaných, středoškolským vzděláním disponovalo 9 respondentů, a 2 dotazovaní měli vzdělání vysokoškolské. 38 dotazovaných bylo evidováno na úřadu práce, z toho 26 žen a 17 mužů. V délce evidence na úřadu práce převažovala kategorie 1–3 roky s 19 respondenty. Nejméně dotazovaných, 8 bylo v kategorii 1–12 měsíců. Z celkového počtu 59 respondentů bylo 74,6 % ženatých/vdaných, 10,2 % svobodných, 10,8 % rozvedených a 10,2 ovdovělých. V počtu dětí bylo nejvíce, 55,9 % rodin se 2 dětmi, rodiny s více než 3 dětmi tvořili 8,5 % dotazovaných. Odhadovaný počet Romů v Rumburku je 700, v Krásné Lípě 460, ve Šluknově 500, v Jiříkově 500 – 1000 a ve Varnsdorfu 1 000. Protože počet osob romské menšiny není statisticky podložen, jedná se pouze o kvalifikované odhady, z oblastí, kde bylo prováděno šetření.

V rámci diplomové práce proběhlo dotazníkové šetření týkající se sociální i ekonomické oblasti života Romů. Byly stanoveny výzkumné otázky, které na základě výsledků dotazníkového šetření měly být potvrzeny, nebo vyvráceny. Výzkumná otázka zjišťující diskriminaci Romů ze strany majoritní společnosti potvrzena nebyla, nevyhovující stav bydlení nebyl také potvrzen. Vliv výše sociálních dávek na počet dětí v romských rodinách taktéž nebyl potvrzen. Potvrzeno bylo u respondentů převažující základní vzdělání, nejzávažnější problém Romů nezaměstnanost, a nejdůležitější životní hodnota Romů, děti.

Z dotazů respondentů na kvalitu bydlení bylo zjištěno, že 89,8 % dotazovaných jej označilo jako dobré. Velmi problematickou oblast představuje diskriminace romské menšiny. Výsledky šetření však prokázaly, že pouze 10 (16,67 %) respondentů se cítí být diskriminováno, všichni jednoznačně při hledání zaměstnání. Diskriminace nebyla prezentována ani ve vztahu romských a neromských dětí. Zde 54 dotazovaných potvrdilo, že spolu kamarádí a tráví spolu volný čas.

Nezaměstnanost byla respondenty na stupnici důležitosti hodnocena jako současný nejzávažnější problém Romů. Rekvalifikace se ale zúčastnilo pouze 10 respondentů, a pouze 5 ji označilo za přínosnou. Přestože dle výsledku šetření 75 % dotazovaných disponuje internetovým připojením, pouze 3,39 % jej využívá k hledání zaměstnání.

Nezaměstnanost s sebou nese problém ekonomické úrovně jedince či rodiny. Celých 50,85 % respondentů se označilo za příjemce sociálních dávek. Pouze 10 však pobírá invalidní důchod. Špatná finanční situace vede často k půjčkám, zadlužení až exekuci. Celkem 39 dotazovaných odpovědělo, že dluhy mají. Přesto 44 (75 %) respondentů označilo svou finanční situaci jako dobrou.

Zlepšení možnosti uplatnění se na trhu práce a tím i kvalitnější finanční ohodnocení předpokládá vyšší úroveň vzdělání, která je u Romů na nízké úrovni. Často je hovořeno o diskriminaci Romů ve vzdělávání. Na dotaz zda mají adekvátní možnosti vzdělávání, odpovědělo 54 dotazovaných pozitivně. Také o požadované úrovni vzdělání svých dětí měli respondenti jasnou představu. Učňovský obor uvedlo 20, střední školu 15 a vysokou školu 24 dotázaných. Základní školu neoznačil nikdo. Rodiče preferují, aby děti navštěvovaly třídu společně s ostatními dětmi, ne pouze s romskými.

Ve výsledcích dotazu na životní hodnoty Romů byly děti uvedeny na prvním místě, následovalo bezpečí a zdraví. Ústecký kraj byl v roce 2016 v počtu trestných činů na 1 000 osob na druhém místě za Prahou. Respondentům byl položen dotaz, zdali se dopustili trestné činnosti a byli za ni odsouzeni. Z výsledku vyplynulo, že 35 (58,3 %) dotazovaných odsouzeno bylo.

Celkově lze konstatovat, že dle výsledků šetření k hlavním problémům Romů patří: nízká úroveň vzdělání, nezaměstnanost, její délka a opakování, diskriminace při hledání zaměstnání, dluhy, a kriminalita.

Oblast Šluknovského výběžku je charakteristická vyšší nezaměstnaností, výskytem sociálně vyloučených lokalit a tím i zvýšeným počtem osob pobírajících sociální dávky. V minulosti zde docházelo ke konfliktnímu jednání mezi majoritou a romskou menšinou, které kulminovalo v roce 2011 řadou nepokojů, demonstracemi, následně až nutností zásahu speciálních pořádkových jednotek policie. Přestože situace se již normalizovala, integrace Romů je téma stále aktuální. Strategické plány sociálního začleňování obcí jsou zaměřeny prioritně na sociálně vyloučené lokality, osoby sociálně vyloučené, či sociálním vyloučením ohrožené a průvodní jevy s tím související: především oblast zaměstnanosti, bydlení, vzdělávání, prevence kriminality, zdraví a dluhů. Pokud bude strategické plánování realizováno dle nastavených cílů, a zlepší li se také participace romské menšiny při řešení této problematiky, lze v této oblasti reálně predikovat zlepšení současného stavu.

7 Seznam použitých zdrojů

BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

COHN, Werner. *Cikáni*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). s. 31. ISBN 978-80-7419-008-7.

DAVIDOVÁ, Eva. *Romská řemesla a způsob obživy*. In : *Černobílý život*. Praha: Gallery, 2000. s. 93. ISBN 80-86010-37-6.

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Chudoba a nezaměstnanost: situace Romů v jedenácti členských státech EU*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2016. ISBN 978-92-9491-209-1.

HOLOMEK, Karel. *Postavení Romů v současnosti*. In: *Černobílý život*. Praha: Gallery, 2000. ISBN 80-86010-37-6.

HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. S.l.: Společenství Romů na Moravě [u.a.], 2002. ISBN 807106615X.

LÁZNIČKOVÁ, Ilona. *Tradiční rodinné vztahy, obřady a obyčeje*. In: *Romové - O Roma: tradice a současnost*. Brno: SVAN, 1999. s.53. ISBN 80-7028-141-3.

MARÁDOVÁ, Eva. *Multikulturní porozumění*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-82-2.

MAREŠ, Petr., HORÁKOVÁ, Markéta., RÁKOCZYOVÁ, Miroslava. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. Praha : VÚPSV, v.v.i. 2008. 77 s. ISBN 978-80-7416-017-1.

MELICHAR, Jaroslav a kol. *Vlastivěda Šluknovského výběžku*. První vydání. Šluknov: Sdružení pro rozvoj Šluknovska, 2008. ISBN 978-80-254-1704-1.

NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

NEČAS, Ctibor. *Českoslovenští Romové v letech 1938-1945*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. s. 26. ISBN 8021009454.

NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. s. 85. ISBN 80-7067-952-2.

PAVELČÍKOVÁ, Nina. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. s. 133-134. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, č. 12. ISBN 80-86621-07-3. ISSN 1945-1989.

PETRÁČKOVÁ, Věra., KRAUS, Jiří. a kol. autorů. *Akademický slovník cizích slov*, Praha: Academia, 2001. ISBN-80-200-0607-9.

Romové - O Roma: tradice a současnost. Brno: SVAN, 1999. ISBN 80-7028-141-3.

Romové - reflexe problému: soubor textů k romské problematice. Praha: SOFIS, 1997. s. 54. ISBN 80-902439-0-8.

SEKYT, Viktor in ŠÍŠKOVÁ, Taťjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [My a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

ŠÍŠKOVÁ, Taťjana. ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [Multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. Vyd. 4., V nakl. Karolinum 2., rozš. a upr. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1909-5.

VEČEŘA, Miloš. *Romové - stále se vracející téma*, in: Kratochvíl, V.: Trestněprávní reforma v České republice, sborník příspěvků z mezinárodního semináře, Masarykova universita, Brno 1994.

Internetové zdroje

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016-2020*. [online]. 2016-07. [citováno 2017-06-09]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucení/>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Vstupní analýza města Rumburk a Staré Křečany*. [online]. 2016-07. [citováno 2017-05-26]. Agentura pro sociální začleňování. <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-rumburk-a-stare-krecany>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Vzdálená dílčí podpora pro město Rumburk. Vstupní analýza*. 2016-07 [online]. [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/lokalni-intervence/plan-vzdalene-dilci-podpory-mesta-rumburk-2016-schvaleno-05-2016/download>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Dokumenty*. [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/o-agenture>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení*. 2016 [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/lokalni-intervence/plan-vzdalene-dilci-podpory-mesta-rumburk-2016-schvaleno-05-2016/download>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám*. [online]. 2015-01-19 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/KPSVL>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Dokumenty*. [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-varnsdorf>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. *Dokumenty*. [online]. [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-rumburk-a-stare-krecany>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Amnesty vzkaz české vládě: V řešení diskriminace romských dětí ve školách to chce více snahy!* [online]. 2015-05-01 [citováno 2017-10-16]. Dostupné z : <https://www.amnesty.cz/news/320/amnesty-vzkaz-ceske-vlade-v-reseni-diskriminace-romskych-deti-ve-skolach-to-chce-vice-snahy>

BARRAT 1995 in JAKOUBEK, Marek. *Romská kriminalita – specifika, příčiny, souvislosti*. Anthropologia Integra 2012, roč. 3. č. 1. [online]. 2012. [citováno 2017-06-01]. Dostupné z : https://journals.muni.cz/anthropologia_integra/article/view/2198/1796

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ. *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – červen 2016*. [online]. 2016-1-27 [citováno 2017-05-17]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/vyhledavani?q=romové+a+soužití+s+nimi+očima+veřejnosti+2016>

CEDR – KOMUNITNÍ SPOLEK. *Projekt fungující rodina*. [online]. 2015 [citováno 2017-11-15]. Dostupné z : https://os-cedr.cz/_projekt_fungujici_rodina

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nezaměstnanost v Ústeckém kraji k 30. listopadu 2017*. [online]. 2017-12 [citováno 2018-1-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/xu/nezamestnanost-v-usteckem-kraji-k-30-listopadu-2017>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Kriminalita v Ústeckém kraji v roce 2016*. [online]. 2017 [citováno 2018-01-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu/kriminalita-v-usteckem-kraji-v-roce-2016-predbezne-udaje>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počítače a internet v domácnostech 2015*. [online]. 2018-01 [citováno 2018-1-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/xb/pocitace-a-internet-v-domacnostech-2015>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Ústeckého kraje – 2017*. [online]. 2018-01 [citováno 2018-1-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-usteckeho-kraje-2017>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vybrané údaje o sociálním zabezpečení – 2016*. [online]. [citováno 2018-1-14]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/czso/vybrane-udaje-o-socialnim-zabezpeceni-2016>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů – Ústecký kraj – 2011*. [online]. 2012-12 [citováno 2017-01-12]. Dostupné z : <https://www.czso.cz/csu/czso/zakladni-vysledky-scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-ustecky-kraj-2011-5r3bme6sdz>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Tématická zpráva – Kvalita vzdělávání v sociálně vyloučených lokalitách*. [online]. 2015-12-07 [citováno 2018-01-12]. Dostupné z : <http://www.csicr.cz/cz/DOKUMENTY/Tematicke-zpravy?page=6>

E15.CZ. *Starostka Šluknova: Nikdy jsme se Romů nezeptali, jestli se chtějí integrovat*. [online]. 2011-09-11 [citováno 2017-06-16]. Dostupné z : <http://nazory.e15.cz/rozhovory/starostka-sluknova-nikdy-jsme-se-romu-nezeptali-jestli-se-chteji-integrovat-700125>

ESFCR. *Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených lokalit v České republice*. [online]. 2006-06 [citováno 2017-06-06]. Dostupné z : https://www.esfcr.cz/mapa/int_CR.html

GAC. IVAN GABAL ANALYSIS § CONSULTING. *Analýza migračního klimatu a migračních tendencí do západoevropských zemí v romských komunitách ve vybraných městech ČR*. [online]. 2000-05 [citováno 2017-06-11]. Dostupné z : http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_KLIMA_analyza_migrac_klimatu_vrom_komunitach_CJ.pdf

GAC. IVAN GABAL ANALYSIS § CONSULTING. *Analýza sociálně vyloučených lokalit*. [online]. 2015-05 [citováno 2017-06-05]. Dostupné z : http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/Analyza_socialne_vyloucenych_lokalit_GAC.pdf

GAC. IVAN GABAL ANALYSIS § CONSULTING. *Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit – České lokality*. [online]. 2009-12 [citováno 2017-06-13]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-2005-2009>

GAC. IVAN GABAL ANALYSIS § CONSULTING. *Šluknovsko- Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit – České lokality*. [online]. 2009-12 [citováno 2017-06-13]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-2005-2009>

GAC. IVAN GABAL ANALYSIS § CONSULTING. *Sociální vyloučení Romů a česká společnost*. [online]. 2008-06 [citováno 2017-06-20]. Dostupné z : <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-2005-2009>

HÜBSCHMANOVÁ, MILENA. *Romové v České republice 1945-1998*. Sešity pro sociální politiku.[online]. Praha: 1999. [citováno 2017-06-11]. Dostupné z : http://www.socioklub.cz/docs/romove_v_cr.pdf

IDNES.CZ. *Ve třídě s asistentem byli hlavně Romové, inspekce však diskriminaci nezjistila*. [online]. 2016-02-24 [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : http://usti.idnes.cz/diskriminace-romove-skola-inspekce-d6i-/usti-zpravy.aspx?c=A160223_142528_usti-zpravy_vac2

IDNES.CZ. *Děti navrátilců z Anglie neumí česky ani anglicky*. [online]. 2015-10-15 [citováno 2018-02-16]. Dostupné z : https://usti.idnes.cz/obrnice-problemy-romskych-deti-ve-skole-po-navratu-z-anglie-p48-/usti-zpravy.aspx?c=A151015_145821_usti-zpravy_alh

JAKOUBEK, Marek. *Romská kriminalita – specifika, příčiny, souvislosti*. Anthropologia Integra 2012, roč. 3. č. 1. [online]. 2012. [citováno 2017-06-01]. Dostupné z : https://journals.muni.cz/anthropologia_integra/article/view/2198/1796

KNIHOVNA MĚSTA HRADCE KRÁLOVÉ. Romská rodina – základní normy chování, princip výchovy, specifika komunikace. [online]. [citováno 2017-06-02]. Dostupné z : http://www.knihovnahk.cz/files/tinymce/pro-knihovniky/cikani/materialy_Romskarodina.

KOMUNITNÍ CENTRUM KOSTKA KRÁSNÁ LÍPA. *Plán rozvoje sociálních služeb a souvisejících aktivit Šluknovského výběžku 2013-2017*. [online]. 2012 [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : <http://www.prosluknovsko.cz/cz/4739-dokumenty.html>

KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ NA ŠLUKNOVSKU. Plán rozvoje sociálních služeb a souvisejících aktivit Šluknovského výběžku pro roky 2013 – 2017. [online]. 2017-12-16 [citováno 2017-12-12]. Dostupné z : <http://www.prosluknovsko.cz/cz/473dokumenty.html>

KOŠŤÁK, Rudolf. *Učebnice pátrací taktiky*. [online]. 1935. [citováno 2017-05-30]. Dostupné z : <http://www.policejniveteran.cz/files/Učebnice%20pátrací%20taktiky%20-%201934.pdf>

KRAJINOU PŘÍBĚHŮ. *Mapa 1945 – 1989*. [online]. [cit. 2017-05-28]. Dostupné z : <http://www.krajinoupribehu.cz/col/477/1945-1989.htm>

KRÁSNÁ LÍPA. *Plán prevence kriminality města Krásná lípa na období 2012 – 2016* [online]. 2012-05 [citováno 2017-06-16]. Dostupné z : <http://www.krasnalipa.cz/doc/plan%20prevence%20kriminality.pdf>

MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. VÚPSV [online]. 2006 [citováno 2017-06-05]. Dostupné z : <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz193.pdf>

MĚSTO ŠLUKNOV. Strategický plán rozvoje města Šluknov 2015- 2025. [online]. 2015 [citováno 2017-06-16]. Dostupné z : http://www.mesto-sluknov.cz/gallery/559/anlyticka_část_sprm_sluknov_2015-2025_-tisk.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/5>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Státní a sociální podpora*. [online]. [citováno 2018-01-18]. Dostupné z : <https://www.mpsv.cz/cs/2>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rejstřík škol a školských zařízení*. [online]. [citováno 2017-06-18]. Dostupné z : <https://profa.uiv.cz/rejskol/>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Události ve Šlukovském výběžku*. [online]. 2011 [citováno 2017-06-15]. Dostupné z : www.mvcr.cz/soubor/udalosti-ve-sluknovskem-vybezku-k-pdf.aspx

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Informace o projektu Asistent prevence kriminality*. [online]. 2017 [citováno 2017-10-27]. Dostupné z : <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>

NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ. *Menšiny – legislativa*. [online]. 2015-08 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <http://www.nicm.cz/mensiny-legislativa>

OBLASTNÍ CHARITA ŠLUKNOV. *Žijeme spolu*. [online]. 2017 [citováno 2017-11-14]. Dostupné z : <http://charitarumburk.cz/zarizeni-pro-deti-a-mladez/>

OTEVŘENÁ SPOLEČNOST. *Mapa exekucí*. [online]. 2017 [citováno 2017-11-14]. Dostupné z : <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

PROCHÁZKOVÁ, L., SCHMID, T. in PROCHÁZKOVÁ, L. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce v Rakousku* [online]. Brno, 2009. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra speciální pedagogiky, školitel prof. PhDr. Marie Vítková, CSc [cit. 2017-10-22]. Dostupné z : https://is.muni.cz/th/20097/pedf_d/Disertace_L_Prochazkova.pdf

ROMEA.CZ. *Škola v Krásné Lípě má speciální třídu pro romské prvňáky. Stojí za tím tlak rodičů majority?* : [online]. 2015-09-08 [citováno 2017-06-19]. Dostupné z : <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/skola-v-krasne-lipe-ma-specialni-tridu-pro-romske-prvnaky-stoji-za-tim-tlak-rodicu-z-majority>

ROMEA.CZ. *Šluknovský výběžek pět let po nepokojích.* [online]. 2016-08-03 [citováno 2017-06-15]. Dostupné z : <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/markus-pape-sluknovsky-vybezek-pet-let-po-nepokojich>

RUDOLF, Košťák. *Učebnice pátrací taktiky.* [online]. 1935. [citováno 2017-05-30]. Dostupné z : <http://www.policejniveteran.cz/files/Učebnice%20pátrací%20taktiky%20-%201934.pdf>

SIROVÁTKA, Tomáš. *Exkluze Romů na trhu práce a šance na jejich inkluzi.* Sociální studia [online]. 2010, č. 10, s. 12-33. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080305104512.pdf>

STEM. Ústav empirických výzkumů: *Jaký je vztah občanů ČR k různým národům a etnikům.* [online]. 2016-03 [citováno 2017-5-17]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/jaky-je-vztah-obcanu-cr-k-ruznym-narodum-a-etnikum/>

UČITELSKÉ NOVINY. *Inkluze pomůže jen někomu.* [online]. 2016-03-21 [citováno 2017-06-09]. Dostupné z : <http://www.ucitelskenoviny.cz/?hledej&clanek=855&hledal=inkluz>

UHEREK, Zdeněk. *Sociální vzestup a romské migrace*. In: SOCIOKLUB. *Analýzy sociálně ekonomické situace romské populace v české republice s návrhy na opatření*. [online]. Praha: 2003 [citováno 2017-06-11]. Dostupné z : <http://www.ncss.cz/files/finalni-zpravagrafiko.pdf>

VEČERKA, Kazimír. *Romové a sociální patologie. Romové v České republice 1945-1998*. Sešity pro sociální politiku. [online]. Praha: 1999. [citováno 2017-06-01]. Dostupné z : http://www.socioklub.cz/docs/romove_v_cr.pdf

VEPŘKOVÁ, Radka. *Vstupní analýza města Varnsdorf*. [online]. 2016-06. [citováno 2017-05-26]. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-varnsdorf>

VÍŠEK, Petr. *Vytěsňování romských komunit*. migraceonline.cz [online]. 2006 [citováno 2017-06-05]. Dostupné z : <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/antidiskriminacni-vzdelavani-a-verejna-sprava-v-cr-prirucka-pro-zamestnance-verejne-spravy>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce romské integrace 2004*. [online]. 2006-12-18 [citováno 2017-06-06]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/koncepce-romske-integrace-2004-20320/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie romské integrace do roku 2020*. [online]. 2015-02-23 [citováno 2017-06-02]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/vlada-schvalila-strategii-romske-integrace-do-roku-2020-126945>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2015*. [online]. 2016-07-07 [citováno 2017-05-29]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2015-146576/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2016*. [online]. 2017-07-25 [citováno 2017-10-27]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2016-158612/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce romské integrace 2004*. [online]. 2014-05 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Statut_Rady_romska-mensina_2014_12_11.pdf

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Rada vlády pro záležitosti romské menšiny*. [online]. 2014-05 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Statut_Rady_romska-mensina_2014_12_11.pdf

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Výbory rady*. [online]. 2015-04 [citováno 2017-12-14]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/pracovni-skupiny/pracovni-skupiny-74020/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dotace*. [online]. 2017 [citováno 2017-12-12]. Dostupné z : <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=476>

8 Přílohy

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní sociodemografická data

Tabulka 2: Nezaměstnanost mikroregiony a Ústecký kraj v letech 2010 – 2017

Tabulka 3: Průběh čerpání dotací z PSVKP v letech 2013 – 2017 (v tis. Kč)

Tabulka 4: Čerpání dotací z PPK v letech 2013 – 2017 (v tis. Kč)

Tabulka 5: Čerpání dotací na APK v letech 2013 – 2017 (v tis. Kč na 1 obyvatele)

Tabulka 6: Čerpání dotací z programu PTP v letech 2013 – 2017 (v tis. Kč na 1 obyvatele)

Tabulka 7: Prostředky na podporu romské integrace v letech 2010 – 2016 (v tis. Kč)

Tabulka 8: Rodinný stav respondentů

Tabulka 9: Srovnání rodinného stavu respondentů a populace Ústeckého kraje

Tabulka 10: Počty dětí v rodině

Tabulka 11: Vzdelanostní úroveň respondentů a populace Ústeckého kraje

Tabulka 12: Nezaměstnanost Ústecký kraj, okres Děčín, respondenti

Tabulka 13: Doba nezaměstnanosti respondentů

Tabulka 14: Délka evidence uchazečů o zaměstnání Ústecký kraj, okres Děčín, respondenti

Tabulka 15: Vybavenost bytů Ústecký kraj, respondenti

Tabulka 16: Statistika exekucí, kraj, okres, obce

Tabulka 17: Dodržování romských tradic

Tabulka 18: Trestná činnost

Tabulka 19: Problematické oblasti dle úrovně závažnosti

Tabulka 20: Hierarchie životních hodnot

Tabulka 21: Využívání informačních technologií

Tabulka 9 Srovnání rodinného stavu respondentů a populace Ústeckého kraje

Věková struktura	Vdané Ženatí Relativní četnost (%)		Svobodní Relativní četnost (%)		Rozvedení Relativní četnost (%)		Ovdovělí Relativní četnost (%)	
	Respon denti	Ústecký kraj	Respon denti	Ústecký kraj	Respon denti	Ústecký kraj	Respon denti	Ústecký kraj
Ženy Celkem	75,8	37,9	12,1	36,9	3,0	13,3	9,1	3,7
15-20	100,0	0,3	0,0	99,5	0,0	0,0	0,0	0,0
20-25	100,0	7,2	0,0	92,0	0,0	0,6	0,0	0,0
26-35	70,0	40,9	20,0	50,7	0,0	7,9	10,0	0,3
36-45	66,7	59,2	16,7	84,1	16,7	24,7	0,0	1,4
46-55	88,9	62,9	11,1	4,7	0,0	27,4	0,0	5,0
56 >	60,0	29,5	0,0	1,3	0,0	9,7	40,0	7,0
Muži Celkem	73,1	28,0	7,7	26,4	7,7	8,7	11,5	0,7
15-20	0,0	0,1	100,0	99,7	0,0	0,1	0,0	0,0
20-25	100,0	2,3	0,0	97,2	0,0	0,2	0,0	0,0
26-35	80,0	27,2	20,0	68,0	0,0	4,4	0,0	0,1
36-45	75,0	40,5	0,0	20,0	25,0	13,4	0,0	0,2
46-55	60,0	22,5	0,0	4,4	20,0	9,1	20,0	0,4
56 >	80,0	38,9	0,0	3,9	0,0	11,0	20,0	2,1
Celkem muži ženy	74,6	32,4	10,2	31,0	5,1	10,8	10,2	2,0

Zdroj: ČSU, dotazníkové šetření

Tabulka 10 Počty dětí v rodině

Rodiny dle počtu dětí							
Pohlaví Věk	Počet	Počet dětí					
		0	1	2	3	více	
Ženy celkem	33	3,0	12,1	45,5	27,3	12,1	Relativní četnost (%)
15 - 20	2	0	1	1	0	0	6,1
20 - 25	1	0	0	1	0	0	3,0
26-35	10	1	1	4	3	1	30,3
36-45	6	0	1	4	1	0	18,2
46-55	9	0	1	4	3	1	27,3
56 >	5	0	0	1	2	2	15,2
Pohlaví Věk	Počet	Počet dětí					
		0	1	2	3	více	
Muži celkem	26	0,0	7,7	69,2	19,2	3,8	Relativní četnost (%)
15 - 20	1	0	1	0	0	0	3,8
20 - 25	1	0	0	1	0	0	3,8
26-35	5	0	1	3	1	0	19,2
36-45	4	0	0	4	0	0	15,4
46-55	5	0	0	3	2	0	19,2
56 >	10	0	0	7	2	1	38,5
Celkem muži ženy	59	1,7	10,2	55,9	23,7	8,5	Relativní četnost (%)
Celkem muži ženy dle počtu dětí		1	6	33	14	5	

Zdroj: dotazníkové šetření

Tabulka 11 Vzdělanostní úroveň respondentů a populace Ústeckého Kraje

Věk	Základní škola Relativní četnost (%)		Učňovský obor (bez maturity) Relativní četnost (%)		Střední škola Relativní četnost (%)		Vysoká škola Relativní četnost (%)	
	Respondenti	Ústecký kraj	Respondenti	Ústecký kraj	Respondenti	Ústecký kraj	Respondenti	Ústecký kraj
15-20	5,1	6,9	0,0	0,6	0,0	0,4	0,0	0,0
20-25	3,4	1,8	0,0	2,3	0,0	4,5	0,0	0,5
26-35	10,2	2,8	8,5	7,1	5,1	6,8	1,7	2,7
36-45	5,1	2,6	10,2	9,8	0,0	7,3	1,7	2,3
46-55	8,5	2,9	11,9	8,6	3,4	5,3	0,0	1,9
56 >	11,9	5,4	6,8	10,6	6,8	5,1	0,0	1,5
Celkem	44,1	22,5	37,3	39,0	15,3	29,5	3,4	9,0

Zdroj: CSU, dotazníkové šetření

Tabulka 12 Nezaměstnanost Ústecký kraj, okres Děčín, respondenti

Tabulka 12 Nezaměstnanost Ústecký kraj, okres Děčín, Respondenti

Zaměstnanost/nezaměstnanost (relativní četnost %)								
	Zaměstnaní muži/ženy		Nezaměstnaní muži/ženy		Nezaměstnané ženy		Nezaměstnaní muži	
Věk	Z celku	Z kategorie	Z celku	Z kategorie	Z celku	Z kategorie	Z celku	Z kategorie
15-20	0,0	0,0	5,1	100,0	3,4	100,0	1,7	100,0
20-25	0,0	0,0	3,4	100,0	1,7	100,0	1,7	100,0
26-35	10,2	40,0	15,3	60,0	16,9	60,0	8,5	60,0
36-45	6,8	40,0	10,2	60,0	10,2	66,7	6,8	50,0
46-55	11,9	50,0	11,9	50,0	15,3	44,4	8,5	60,0
56 >	6,8	26,7	18,6	73,3	8,5	80,0	16,9	70,0
Celkem	35,6	0,0	64,4	0,0	63,6	0,0	65,4	0,0
Nezaměstnanost Ústecký kraj			Celkem	5,4	Ženy	5,0	Muži	5,8
Nezaměstnanost okres Děčín				5,5		5,3		5,7

Zdroj: ČSÚ, dotazníkové šetření

Tabulka 13 Doba nezaměstnanosti respondentů

Doba nezaměstnanosti									
Pohlaví Věk	Počet	1-12 měsíců		1-3 roky		3-5 let		5 let a více	
			Relativní četnost (%)		Relativní četnost (%)		Relativní četnost (%)		Relativní četnost (%)
Ženy	21	4	19,0	9	42,9	5	23,8	3	14,3
15-20	2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
20-25	1	1	100,0	2	200,0	0	0,0	0	0,0
26-35	6	2	33,3	3	50,0	1	16,7	0	0,0
36-45	4	0	0,0	2	50,0	1	25,0	1	25,0
46-55	4	1	25,0	1	25,0	2	50,0	0	0,0
56 >	4	0	0,0	1	25,0	1	25,0	2	50,0
Muži	17	1	5,9	3	17,6	7	41,2	6	35,3
15-20	1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
20-25	1	1	100,0	1	100,0	0	0,0	0	0,0
26-35	3	0	0,0	1	33,3	2	66,7	0	0,0
36-45	2	0	0,0	0	0,0	2	100,0	0	0,0
46-55	3	0	0,0	0	0,0	1	33,3	2	66,7
56 >	7	0	0,0	1	14,3	2	28,6	4	57,1
Celkem ženy muži	38	5	13,2	12	31,6	12	31,6	9	23,7

Zdroj: dotazníkové šetření

Tabulka 14 Délka evidence uchazečů o zaměstnání Ústecký kraj, okres Děčín, respondenti

Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce dle délky evidence Ústecký kraj, okres Děčín, respondenti							
	Uchazeči celkem	Do 3 měsíců	Relativní četnost (%)	3 - 6 měsíců	Relativní četnost (%)	6 - 9 měsíců	Relativní četnost (%)
Ústecký kraj	445 528	10 997	2,5	6 597	1,5	3 896	0,9
Okres Děčín	6 927	1 868	27,0	1 096	15,8	741	10,7
		9 - 12 měsíců	Relativní četnost (%)	12 - 24 měsíců	Relativní četnost (%)	Více než 24 měsíců	Relativní četnost (%)
Ústecký kraj		2 949	0,7	5 840	1,3	14 249	3,2
Okres Děčín		426	6,1	934	13,5	1 862	26,9
Vzorek respondentů	59	1 - 12 měsíců	13,2	1 - 3 roky	31,6	3 - 5 let	31,6
		5 - let a více	23,7				

Zdroj: CSÚ, dotazníkové šetření

Tabulka 15 Vybavenost bytů

Vybavenost bytu, výpočet z obydlených bytů, relativní četnost %				
Subjekt	Ústřední, etážové a podobné vytápění	Tekoucí teplá voda	Vlastní splachovací WC	Vlastní koupelna
Ústecký kraj	89,0	89,1	90,2	90,1
Respondenti	72,0	87,0	88,0	82,0

Zdroj: CSÚ, dotazníkové šetření

Tabulka 16 Statistika exekucí, kraj, okres, obce

Oblast dat, kraj, okres, obce	Počet osob starších 15 let	Počet osob v exekuci	Osoby v exekuci relativní četnost (%)	Celkový počet exekucí	Počet exekucí na osobu
Ústecký kraj	692 613	125 241	18,08	652 338	5,2
Okres Děčín	110 169	18 410	16,71	90 445	4,9
Rumburk	9 417	1 500	15,93	6 853	4,6
Jiříkov	3 142	727	23,14	3 483	4,8
Krásná Lípa	2 919	668	22,88	3 168	4,7
Varnsdorf	13 102	2 332	17,80	11 121	4,8
Šluknov	4 652	1 045	22,46	5 592	5,4
Respondenti	59	39	66,10	250	4,2

Zdroj: mapa exekucí, dotazníkové šetření

Tabulka 19 Problematické oblasti dle úrovně závažnosti

Oblasti	Počet respondentů	Úroveň závažnosti 1 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň závažnosti 2 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň závažnosti 3 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň závažnosti 4 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň závažnosti 5 relativní četnost (%)	Témata nehodnocená respondenty celkem
Nízká úroveň vzdělání	0	0,00	29	50,00	5	8,33	5	8,33	0	0,00	20
Nezaměstnanost	34	58,33	10	16,67	5	8,33	0	0,00	5	8,33	5
Kvalita bydlení	0	0,00	0	0,00	5	8,33	5	8,33	10	16,67	39
Averze a předsudky většinové společnosti	0	0,00	5	8,33	0	0,00	15	25,00	15	25,00	25
Neschopnost nakládat s penězi (dluhy)	10	16,67	5	8,33	10	16,67	0	0,00	10	16,67	25
Chudoba	5	8,33	5	8,33	10	16,67	15	25,00	0	0,00	25
Kriminalita	5	8,33	5	8,33	15	25,00	10	16,67	15	25,00	10
Malé zapojení do politických aktivit společnosti	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	59
Závislost na sociálních dávkách	5	8,33	0	0,00	10	16,67	10	16,67	5	8,33	30

Zdroj: dotazníkové šetření

Tabulka 20 Hierarchie životních hodnot

Životní hodnoty	Počet respondentů	Úroveň důležitosti 1 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň důležitosti 2 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň důležitosti 3 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň důležitosti 4 relativní četnost (%)	Počet respondentů	Úroveň důležitosti 5 relativní četnost (%)	Témata nehodnocená respondenty celkem
Bezpečí	0	0,00	19	32,20	5	8,47	5	8,47	4	6,78	26
Děti	29	49,15	15	25,42	10	16,95	1	1,69	4	6,78	0
Bydlení	0	0,00	5	8,47	15	25,42	14	23,73	6	10,17	19
Zdraví	20	33,90	11	18,64	16	27,12	10	16,95	2	3,39	0
Finance	0	0,00	0	0,00	9	15,25	5	8,47	14	23,73	31
Zaměstnání	0	0,00	0	0,00	4	6,78	10	16,95	8	13,56	37
Víra v boha	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	59
Vzdělání	0	0,00	9	15,25	0	0,00	9	15,25	9	15,25	32
Sousedské vztahy	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	1,69	3	5,08	55
Svoboda	10	16,95	0	0,00	0	0,00	4	6,78	9	15,25	36

Zdroj: dotazníkové šetření

Tabulka 21 Využívání informačních technologií

Účel využívání informačních technologií		
Oblast	Počet respondentů	Podíl (%)
Informace	4	6,78
Hledání zaměstnání	2	3,39
Zábava	4	6,78
Komunikace, sociální sítě (Facebook, Twiter, Skype)	29	50,00
Vzdělávání	5	8,33
Jiné	0	0,00

Zdroj: dotazníkové šetření

Seznam grafů

Graf 1: Počet vyplacených dávek hmotné nouze v letech 2014 – 2017 v regionu Šluknovsko a Rumbursko

Graf 2: Věková struktura respondentů dle pohlaví

Graf 3: Vzdelanostní úroveň respondentů a populace Ústeckého kraje

Graf 4: Vybavenost bytů

Graf 5: Vztah mezi počtem dětí a jistotou sociálních dávek

Graf 6: Možnosti vzdělávání

Graf 7: Životní hodnoty dle úrovně důležitosti

Seznam zkratk

APK	Asistent prevence kriminality
ČSÚ	Český statistický úřad
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva
GAC	Ivan Gabal Analysis Consulting
IT	Informační technologie
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
PPK	Program prevence kriminality
PSVKP	Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce
PTP	Podpora terénní práce
SPJ	Speciální pořádková jednotka
SRN	Spolková republika Německo
STEM	Středisko empirických výzkumů
SLDB	Sčítání lidí domů a bytů
SVL	Sociálně vyloučené lokality
ÚK	Ústecký kraj
ÚP	Úřad práce
ÚV ČR	Úřad vlády České republiky

Dotazník

Dobrý den,
jmenuji se Alexandr Rokos a studuji na České zemědělské univerzitě v Praze, Provozně ekonomické fakultě, obor veřejná správa a regionální rozvoj. Pro účely diplomové práce na téma „Analýza sociálně ekonomických aspektů života romského etnika“ provádím ve Šluknovském výběžku výzkum, týkající se tohoto tématu. Dotazník je anonymní, slouží pouze pro účely této práce. Tímto Vás chci požádat o jeho vyplnění. Dotazník obsahuje otázky, kde odpověď označíte křížkem, (vždy pouze jednu odpověď) a otázky, na které odpovíte slovně.

1. Pohlaví

- ☐ žena
- ☐ muž

2. Věk

- ☐ 15-20
- ☐ 20-25
- ☐ 26-35
- ☐ 36-45
- ☐ 46-55
- ☐ 56 a více

3. Rodinný stav

- ☐ svobodný/á
- ☐ ženatý/vdaná
- ☐ rozvedený/á
- ☐ ovdovělý/á

4. Počet dětí

- ☐ 0
- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ více

5. Jaké je Vaše vzdělání?

- ☐ základní
- ☐ středoškolské ukončené závěrečnou zkouškou
- ☐ středoškolské ukončené maturitní zkouškou
- ☐ vysokoškolské

6. Jste zaměstnán/a? (pokud ano nevyplňujte ot.č. 8 a 9)

- ☐ ano
- ☐ ne

- 7. Jak dlouho jste nezaměstnán/a?**
- ☐ méně než 5 měsíců
 - ☐ 5 měsíců až 1 rok
 - ☐ 1 rok až 3 roky
 - ☐ 3 roky až 5 let
 - ☐ 5 let a více
- 8. Pokolikáté jste evidován/a na úřadu práce?**
- ☐ poprvé
 - ☐ podruhé
 - ☐ potřetí
 - ☐ počtvrté
 - ☐ více než čtyřikrát
- 9. Zde uveďte typ bydlení.**
- ☐ nájemní byt - městský
 - ☐ nájemní byt - soukromý
 - ☐ vlastní bydlení
 - ☐ ubytovna
- 10. Jak by, jste ohodnotil/a úroveň Vašeho bydlení?**
- ☐ velmi dobré
 - ☐ dobré
 - ☐ špatné
 - ☐ velmi špatné
- 11. Vybavenost bytu (zakřížkujte)**
- ☐ ústřední, etážové a podobné vytápění
 - ☐ vlastní samostatná kuchyň
 - ☐ vlastní koupelna v bytě
 - ☐ vlastní splachovací záchod v bytě
 - ☐ tekoucí teplá voda
- 12. Vnímáte ze strany většinové společnosti diskriminaci?**
(Pokud ne, nevyplňujte ot. č.13)
- ☐ určitě ano
 - ☐ spíše ano
 - ☐ spíše ne
 - ☐ určitě ne
- 13. Pokud ano, označte oblast, ve které pocítujete diskriminaci nejvíce.**
- ☐ hledání zaměstnání
 - ☐ jednání na úřadech
 - ☐ zdravotnictví
 - ☐ bydlení
 - ☐ vzdělávání
 - ☐ služby
- 14. Jste příjemcem invalidního důchodu?**
- ☐ ano
 - ☐ ne

- 15. Jste příjemcem sociálních dávek?**
- ☐ ano
 - ☐ ne
- 16. Souhlasil/a byste s názorem, že Romové mají více dětí z důvodu čerpání sociálních dávek?**
- ☐ určitě ano
 - ☐ spíše ano
 - ☐ spíše ne
 - ☐ určitě ne
- 17. Máte úvěry, půjčky, dluhy, exekuce?**
- ☐ ano
 - ☐ ne
- 18. Hovoříte v rodině romsky?**
- ☐ určitě ano
 - ☐ spíše ano
 - ☐ spíše ne
 - ☐ určitě ne
- 19. Dodržujete nějaké romské tradice?**
- ☐ určitě ano
 - ☐ spíše ano
 - ☐ spíše ne
 - ☐ určitě ne
- 20. Zúčastnil jste se nějakého programu podporujícího romskou menšinu?**
Pokud ne, otázku č. 21. nevyplňujte!
- ☐ ano
 - ☐ ne
- 21. Považujete ho za přínosný?**
- ☐ určitě ano
 - ☐ spíše ano
 - ☐ spíše ne
 - ☐ určitě ne
- 22. Jakou úroveň vzdělání Vašeho dítěte byste považovali za dostačující?**
- ☐ základní škola
 - ☐ středoškolské ukončené závěrečnou zkouškou
 - ☐ střední škola s maturitou
 - ☐ vysoká škola
- 23. Mají dle Vás Romové odpovídající možnosti pro vzdělávání?**
- ☐ určitě ano
 - ☐ spíše ano
 - ☐ spíše ne
 - ☐ určitě ne

24. Kamarádi romské děti i s neromskými a tráví spolu volný čas?

- ☐ určitě ano
- ☐ spíše ano
- ☐ spíše ne
- ☐ určitě ne

25. Jakou třídu by Vaše dítě mělo navštěvovat?

- ☐ pouze s romskými dětmi
- ☐ společně s ostatními dětmi
- ☐ nezáleží na tom

26. Jak by, jste označil/a svou finanční situaci?

- ☐ velmi dobrou
- ☐ dobrou
- ☐ špatnou
- ☐ velmi špatnou

27. Dopustil/a jste se trestné činnosti a byl/a odsouzen/a?

- ☐ ne
- ☐ ano - podmíněně
- ☐ ano - nepodmíněně

28. Jaký je v současnosti dle Vás největší problém Romů?

Označte hodnotou: 1 = nejvíce důležité až 5 = nejméně důležité .

VEPIŠTE DO ČTVEREČKU

- ☐ nízká úroveň vzdělání
- ☐ nezaměstnanost
- ☐ kvalita bydlení
- ☐ averze a předsudky většinové společnosti
- ☐ neschopnost nakládat s penězi
- ☐ chudoba
- ☐ kriminalita
- ☐ malé zapojení do politických aktivit společnosti
- ☐ závislost na sociálních dávkách

29. Jaké hodnoty jsou pro Vás v životě nejdůležitější?

Označte hodnotou: 1 = nejvíce důležité až 5 = nejméně důležité.

VEPIŠTE DO ČTVEREČKU

- ☐ bezpečí
- ☐ děti
- ☐ bydlení
- ☐ zdraví
- ☐ finance
- ☐ zaměstnání
- ☐ víra v boha
- ☐ vzdělání
- ☐ sousedské vztahy
- ☐ svoboda

- 30. Využíváte informační technologie? (počítač, tablet)**
- ☐ ano
 - ☐ ne
- 31. K jakému účelu?**
- ☐ informace
 - ☐ hledání zaměstnání
 - ☐ zábava
 - ☐ komunikace (Facebook, Twiter, Skype popř. jiné)
 - ☐ vzdělávání
 - ☐ jiné
- 32. Zde můžete doplnit cokoliv dalšího, co souvisí s životem Vaší rodiny, či romského etnika v současné společnosti.**

Děkuji Vám za čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.